

Marianne Ikola

Sijaishuollossa olevan lapsen tukeminen päivähoidossa

Opinnäytetyö

Syksy 2016

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi (AMK)

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Tutkinto-ohjelma: Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Marianne Ikola

Työn nimi: Sijaishuollossa olevan lapsen tukeminen päivähoitossa

Ohjaaja: Päivi Rinne

Vuosi: 2016

Sivumäärä: 77

Liitteiden lukumäärä:1

Opinnäytetyöni tavoitteena oli tutkia, minkälaista tukea lastensuojelun sijaishuollossa oleva lapsi tarvitsee päivähoitossa. Lisäksi tarkoituksena oli selvittää, miten hyvinvointi ja turvallisuus toteutuvat sekä miten yhteistyö eri tahojen välillä toimii. Toteutin tutkimukseni yhteistyössä kahden eri Länsi-Suomessa sijaitsevan kunnan kanssa.

Haastattelin opinnäytetyötäni varten kahdeksaa varhaiskasvattajaa, jotka edustivat eri ammattiryhmiä. Toteutin tutkimuksen kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Käytin työssäni teemahaastattelua ja analysoin saamani aineiston teemoittelun avulla. Teemoiksi muotoutuivat tutkimuskysymysten sekä aineistosta esille nousseiden tulosten pohjalta hyvinvointi, lapsen tukeminen, turvallisuus ja turvallisuuden tunne, yhteistyö eri tahojen kanssa sekä varhaiskasvattajan tieto lastensuojelusta.

Tutkimukseni perusteella voidaan todeta päivähoiton olevan sijaishuollossa olevalle lapselle korjaavaa ja kuntouttavaa hoitoa. Haasteita päivähoitossa sijaishuollossa olevilla lapsilla esiintyy erityisesti käyttäytymisessä, ryhmässä toimimisessa sekä tunne-elämän eri osa-alueilla. Varhaiskasvattajat kokivat yhteistyön toimivan hyvin perhehoitajien ja lastensuojeluyksiköiden kanssa. Lapsen sosiaalityöntekijöiden sekä biologisten vanhempien kanssa koettiin yhteistyö vajaaksi. Tuloksista tuli esille, että varhaiskasvattajat kokivat tietämättömyyttä lastensuojelusta sekä siitä, miten yhteistyön tulisi toimia. Pieni päivähoitoryhmä sekä pysyvät varhaiskasvattajat koettiin olevan sijaishuollossa olevalle lapselle eduksi.

Avainsanat: lastensuojelu, sijaishuolto, päivähoito, kasvatuskumppanuus, turvallisuus

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree Program in Social Services

Specialisation: Bachelor of Social Services

Author/s: Marianne Ikola

Title of thesis: Supporting the Day Care of a Child in Foster Care

Supervisor(s): Päivi Rinne

Year: 2016

Number of pages: 77

Number of appendices:1

The objective of this dissertation was to examine what kind of support a child in foster care needs in day care. Furthermore, the purpose was to clarify how welfare and safety materialize, and how the cooperation between separate quarters functions. This study was carried out in cooperation with two separate municipalities from Western Finland.

For this dissertation, eight daycare educators were interviewed, who represented different occupational groups. The study was carried out as a qualitative research, in other words this is a qualitative study. The theme interview was used as a method, and the material was analyzed according to the themes obtained from the interviews, which were welfare, supporting the child, safety and the feeling of being safe, cooperation between separate quarters, as well as educators' knowledge about child protection.

The results of this study indicate that day care for a child that is in foster care seems to be repairing and rehabilitating. The challenges in day care of foster children appear especially in behavior, acting in groups and in different sectors of emotional life. Day care educators experienced that cooperation with private caretakers and the child welfare unit was functioning well. However, cooperation between the child's social workers and the biological parents was found to be problematic. The results also showed that day care educators were ignorant about child protection and how the cooperation should function. Small groups and permanent educators in day care were considered an advantage to a child in foster care.

Keywords: child protection, custody, day care, educational partnership, safety

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO.....	6
2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	9
2.1 Aiheen valinta	9
2.2 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	9
2.3 Aikaisemmat tutkimukset	10
3 LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLTO.....	12
3.1 Sijoitusten määrä ja lastensuojelun lainsäädäntö	12
3.2 Sijaishuollon muodot.....	15
3.3 Kustannukset	17
3.4 Asiakassuunnitelma ja tapaamiset.....	17
3.5 Pysyvä perhesijoitus adoption kautta	18
4 LAPSEN TURVALLISUUDEN TUNNE JA TURVALLINEN PÄIVÄHOITOPAIKKA	20
4.1 Yleinen turvallisuus	20
4.2 Päivähoito hyvinvoinnin mahdollistajana.....	22
4.3 Sijaishuollossa olevan lapsen tuen tarve päivähoidossa	24
4.4 Kiintymyssuhteet.....	26
5 SIJOITETUN LAPSEN TUKEMINEN PÄIVÄHOIDOSSA	29
5.1 Lasta voidaan tukea ja auttaa	29
5.2 Yhteistyö päivähoidossa	30
5.2.1 Yhteistyö sijaishuoltopaikan kanssa.....	31
5.2.2 Yhteistyö sosiaalitoimen kanssa	32
5.3 Yhteistyö biologisten vanhempien kanssa	33
5.4 Omahoitajuus.....	34
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	36
6.1 Laadullinen tutkimus ja teemahaastattelu	36
6.2 Aineiston keruu ja tutkimusprosessi.....	38

6.3 Tutkimustulosten analysointi	38
6.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	39
7 TUTKIMUSTULOKSET	42
7.1 Sijaishuollossa olevan lapsen hyvinvoinnin ja turvallisuuden toteutuminen päivähoidossa	42
7.2 Sijaishuollossa olevan lapsen tuen tarve päivähoidossa	49
7.3 Yhteistyö eri tahojen välillä.....	55
7.4 Henkilökunnan osaamisen haasteet	61
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	63
8.1 Miten sijaishuollossa olevan lapsen hyvinvointi ja turvallisuus toteutuu päivähoidossa?	63
8.2 Millaista tukea sijaishuollossa oleva lapsi tarvitsee päivähoidossa?	65
8.3 Miten yhteistyö eri tahojen välillä toteutuu?.....	66
8.4 Henkilökunnan osaamisen haasteet	67
9 POHDINTA.....	69
LÄHTEET	71
LIITTEET	77

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatuksen kentällä näkyvät yhteiskunnan moninaiset muutokset ja niiden vaikutukset perheisiin. Keskeisimpiä muutoksia tällä hetkellä tapahtuu työn ja yksilöiden voimavarojen kohdalla, kestävässä kehityksessä, turvallisuudessa sekä osaamisen ja kulttuuriympäristön alueilla. Rakenteelliset, taloudelliset ja kulttuuriset muutokset vaikuttavat myös suoraan perheiden elämään. Tieteen ja teknologian kehitys heijastuu omalta osaltaan yhteiskuntaan ja sitä kautta ihmisten käyttäytymiseen. (Varhaiskasvatus vuoteen 2020: Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportti 2008, 29.)

Taskinen (2010, 40) kirjoittaa, että päivähoito on tärkeä kehitysympäristö, koska moni lapsi viettää siellä suurimman osan lapsuutensa ajasta. Päivähoitopaikan olosuhteet, ilmapiiri ja lasten sieltä saamat kokemukset rikastuttavat ja vaikuttavat heidän koko elämäänsä. Päivähoito tavoittaa ison osan lapsiväestöstä, joten vaikutusmahdollisuudet lapsen kehitykseen ovat erinomaiset. Lapsilla on hyvin erilaiset elämäntilanteet ja perheet, mikä näkyy myös päivähoiton arjessa. Lapsi kantaa mukanaan perheensä huolia, pelkoja, kokemuksia ja murheita ja tuo niitä usein myös esille päivähoidossa. (Cacciatore, Riihonen ja Tuukkanen 2013, 21–23.) Päivähoidossa lapsi saa turvallisia ihmissuhteita, jotka ovat erityisen tärkeitä sijaishuollossa oleville lapsille. Sijoitetulla lapsella saattaa olla traumoja ja hän on voinut tulla kaltoin kohdelluksi, jolloin turvalliset aikuiset voivat auttaa ja tukea lasta. (Sinkkonen 2008, 44.)

Taskinen (2010, 40) toteaa, että päivähoiton tavoitteena on edistää lapsen myönteistä kehitystä sekä tarjota tukea huoltajille heidän kasvatustehtävässään. Päivähoidossa lapselle tulee taata lämpöä, hoivaa, turvalliset ihmissuhteet sekä lapsentasoista toimintaa. Päivähoidolla on iso rooli ennaltaehkäisevässä lastensuojelussa. Lastensuojelun Keskusliiton (Pitkänen 2015) mukaan sijaishuollossa olevien lasten tarpeisiin vastaaminen on nykyään erittäin haasteellista. Hankalissa elämäntilanteissa olevia lapsia ohjautuu sijaishuoltoon yhä enemmän. Sijaishuollossa olevat lapset oireilevat paljon ja käyttäytyminen voi olla aggressiivista ja uhkaavaa. Lisäksi monilla lapsista on erityisen tuen tarve. Joskus lapset voivat

niin huonosti, ettei perhehoitoon tai tavalliseen laitokseen sijoittaminen ole ollenkaan mahdollista.

Opinnäytetyöni käsittelee lastensuojelun sijaishuollossa olevia lapsia, jotka ovat hoidossa päivähoitossa. Sijaishuollossa olevalla lapsella tarkoitetaan huostaan otettua lasta, joka on sijoitettu perhehoitoon tai lastensuojeluyksikköön. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää sijaishuollossa olevan lapsen hyvinvoinnin toteutumista, haasteita, tuen tarpeita sekä yhteistyön toteutumista eri tahojen välillä. Halusin tehdä opinnäytetyön aiheesta, jota on tutkittu vasta vähän. Koen työni olevan ajankohtainen, koska lapsia sijoitetaan tällä hetkellä ensisijaisesti perhehoitoon, jolloin myös moni kyseessä olevista lapsista tarvitsee päivähoitoa. Lisäksi päivähoito tarjoaa sijaishuollossa olevalle lapselle ennaltaehkäisevää ja korjaavaa hoitoa. Uskon opinnäytetyöstäni olevan hyötyä sijaishuollon työntekijöille sekä varhaiskasvattajille. Lisäksi koen, että tutkimuksessani tulee esille myös epäkohtia, joista ei aikaisemmin ole puhuttu.

Opinnäytetyössäni lasten päivähoitolla tarkoitan varhaiskasvatusta, mutta se on rajattu päivähoitoon, koska varhaiskasvatus on palveluna laajempi. Varhaiskasvatusta laissa (8.5.2015/580) 1 luvun 1 §:ssä säädetään, että päivähoito on varhaiskasvatusta, jota voidaan järjestää päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Varhaiskasvatusta voidaan lisäksi järjestää myös muuna toimintana, kuten kerho- ja leikkitoimintana. Tutkimuksessa käytän käsitettä varhaiskasvattaja tai kasvattaja, jolla tarkoitetaan päivähoiton työntekijää, kuten lastentarhanopettajaa, lastenhoitajaa tai perhepäivähoitajaa.

Työn rakenne muodostuu tutkimuksen lähtökohdista, teoriaosuudesta, tutkimuksen toteutuksesta, tuloksista sekä johtopäätöksistä ja pohdinnasta. Aluksi tutkimuksen lähtökohdissa kerron aiheen valinnasta, tavoitteista ja tutkimuskysymyksistä. Teoreettinen viitekehys koostuu muun muassa sijaishuollon teoriasta, sijaishuollossa olevan lapsen hyvinvoinnista päivähoitossa sekä lapsen turvallisuudesta ja turvallisuuden tunteesta. Tarkastelen myös lapsen kiintymyssuhteita, yhteistyötahoja sekä lapsen tuen tarvetta. Tutkimuksen toteutuksessa kerron aineiston keruusta, laadullisesta tutkimuksesta, teemahaastattelusta, tutkimuksen eettisyydestä ja luotettavuudesta sekä tutkimustulosten analysoinnista. Tuloksissa tarkastelen tutkimuksessa esiin nousseita tuloksia eri teemojen avulla. Tee-

moiksi muodostuivat hyvinvointi, turvallisuus, tuen tarve, yhteistyö sekä henkilökunnan osaamisen haasteet. Johtopäätöksissä tarkastelen tutkimuksen tuloksia ja teoriaa rinnakkain. Lopuksi pohdinnassa käyn läpi koko opinnäytetyön prosessia.

2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

Tässä luvussa kerron, kuinka opinnäytetyöni aihe on valikoitunut. Lisäksi tuon esille tutkimuksen tavoitteet sekä tutkimuskysymykset. Lopuksi tarkastelen vielä aikaisempia tutkimuksia.

2.1 Aiheen valinta

Olen opiskellut aikaisemmin lähihoitajaksi ja tehnyt sen jälkeen töitä päivähoitossa. Jatketuani opiskelua, tein ensimmäisen työharjoittelun lastensuojeluyksikössä, missä jatkoin tekemällä sijaisuuksia koko opiskelujen ajan. Näin opin tuntemaan lapsia ja sain enemmän tietoa lastensuojelusta. Varsinkin lapsen kiintyminen ja turvallisuuden tunne kiinnostivat minua. Myöhemmin tein sijaisuuksia vielä perhekuntoutukseen, joka herätti kiinnostustani entisestään niin lastensuojeluun kuin päivähoitoon, mutta eniten niiden yhdistämiseen. Suuntasin opiskeluni varhaiskasvatukseen, jotta saisin lastentarhanopettajan pätevyyden. Opiskelujen aikana tein laajemman itsenäisen kirjallisen työn sijaisvanhemmuudesta ja sen myötä halusin jatkaa myös opinnäytetyöhön osittain aiheesta. Halusin yhdistää siihen kuitenkin minulle kaksi kiinnostavinta aihetta: lastensuojelun ja päivähoiton, jolloin pitkän pohdinnan jälkeen aiheeni muokkautui valmiiksi.

Opinnäytetyön tekemisen aloitin keväällä 2015, koska tavoitteenani oli valmistua hieman etuajassa. Aiheen valinnan pohdinnassa meni kuitenkin kauemman, mitä olin odottanut ja aloitin työn tekemisen vasta kesällä. Hain tutkimuslupaa kahdelta eri kunnalta Länsi-Suomen alueelta. Luvan saannin jälkeen aloitin mahdollisten haastateltavien kyselemisen. Haastattelut suoritin syksyn 2015 ja kevään 2016 aikana.

2.2 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää miten sijaishuollossa olevan lapsen hyvinvointi toteutuu päivähoitossa sekä miten lasta tuetaan. Mitä päivähoitolla tavoitellaan tässä tilanteessa ja miksi lapsi on päivähoitoon tullut. Kokeeko lapsi turvalli-

suutta, ja onko hänen sekä myös yhteisön turvallisuus taattua. Lisäksi tutkin, miten yhteistyö eri tahojen välillä toimii. Tutkimus tuotti myös tietoa siitä, millaista tietämystä ja kokemusta varhaiskasvattajilla on lastensuojelusta ja sijaishuollossa olevien lasten hoitamisesta.

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Miten sijaishuollossa olevan lapsen hyvinvointi ja turvallisuus toteutuu päivähoitossa?
3. Millaista tukea sijaishuollossa oleva lapsi tarvitsee päivähoitossa?
3. Miten yhteistyö eri osapuolten kuten sijaishuoltoapaikan, päivähoiton, biologisten vanhempien ja viranomaisten välillä toteutuu?

2.3 Aikaisemmat tutkimukset

Lastensuojelun sijaishuoltoon tai päivähoitoon liittyviä tutkimuksia on tehty paljon. Sen sijaan tutkimuksia, jossa yhdistyisivät sekä lastensuojelu että päivähoito, on tehty vasta hyvin vähän.

Luoto (2010, 72–74) on tutkimuksessaan selvittänyt sosiaalityöntekijän ja sijaishuollon työntekijöiden välistä yhteistyötä. Tutkimuksesta nousi ilmi sosiaalityöntekijöiden resurssipula, jonka vuoksi myös sijoitetut lapset ja nuoret jäivät ilman tarvitsemaansa sosiaalihuollon tukitoimia. Tiiveimmillään yhteistyö oli, kun sijoitusta oltiin tekemässä. Hyvänä yhteistyötapana koettiin asiakassuunnitelmat ja niiden vuoksi järjestettävät tapaamiset. Aro-Salonen (2014, 2, 70) tutkimuksen tarkoituksena on ollut selvittää mikä on lapsen etu, kun tavoitteena ja ratkaisuna on pitkäaikainen sijaishuolto. Tutkimuksesta tuli esille, että pienten 0-6 -vuotiaiden lasten esisijaiseksi tavoitteeksi ja eduksi määräytyivät pysyvät ihmissuhteet sekä pysyvä koti. Myös lapselle tärkeiden aikuisten tuki ja turva koettiin merkittäviksi asioiksi.

Löhösen (2013, 4-5) tekemässä tutkimuksessa on tutkittu kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten koulusuoriutumista. Tavoitteena on ollut selvittää kuinka peruskouluikäiset lapset ja nuoret suoriutuvat koulussa sekä miten he pärjäävät opinnoissa sijaishuollon jälkeen. Tutkimuksen tuloksista selvisi, että sijoitetut lap-

set ja nuoret eivät saaneet niin hyviä arvosanoja kuin muut ja kouluttautuminen peruskoulun jälkeen oli harvinaisempaa. Lapsilla todettiin olevan heikommat akateemiset perustaidot, jonka vuoksi suurin osa heistä tarvitsi erityisopetusta. Sosiaalista tukea kyseessä olevat lapset saivat muita vähemmän ja yleensä heidän taustansa eivät olleet opettajien tiedossa. Tutkimuksessa todettiin, että sosiaalinen tuki ja varhainen lukutaito vaikuttavat sijoitetun lapsen koulunkäyntiin positiivisesti. Kuitenkin suurin osa sijoitetuista lapsista käyttäytyi koulussa kuten muutkin lapset, vaikka he kokivat haastetta kurinpidollisissa ongelmissa.

Lisäksi joissain kunnissa on laadittu oppaita erityistilanteisiin, kuten sijoitetun lapsen hoitamiseen. Ylöjärven kaupunki on tehnyt oppaan yhdessä moniammatillisen työryhmän kanssa ”Adoptoitu tai sijoitettu lapsi Ylöjärven varhaiskasvatuksessa”. Opas on tehty vuonna 2009, jotta yhteiset linjat säilyisivät varhaiskasvatuksessa lapsen ja perheiden edun mukaisesti. Oppaaseen on koottu tietoa kiintymyssuhteista, kasvatuskumppanuudesta, lapsen leikistä sekä teoriaa adoptiosta ja sijaishuollosta. Materiaalissa kehoitetaan huomioimaan adoptoitu tai sijoitettu lapsi samalla tavalla kuin kuka tahansa lapsi. Vaikka lapsen taustat ovatkin erilaiset, tulee hänet silti huomioida samalla tavalla yksilöllisesti, kuten muut lapset. (Adoptoitu tai sijoitettu lapsi Ylöjärven varhaiskasvatuksessa 2009, 2-3.)

3 LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLTO

Seuraavaksi käsittelen lastensuojelun sijaishuoltoa, sitä määrittelevää lakia sekä tämän hetkistä sijoitusten määrää. Lisäksi määrittelen eri sijaishuoltoapaikat. Luvun lopussa tarkastellaan kustannuksia, asiakassuunnitelmaa ja tapaamisia sekä pysyvää perhesijoitusta adoption kautta.

Sinkkosen (2015, 148) mukaan lapsen huostaanotto ja sijoittaminen on pitkä prosessi eikä tie ole helppo. Yhteistyötä tekevät monet eri tahot, ja tavoitteena on aina lapsen etu. Lapsen sosiaalityöntekijät hoitavat lapsen asioita ja lisäksi mukana on myös muita tahoja. Sillä miten lapsen biologiset vanhemmat reagoivat lapsen sijoitukseen, on iso merkitys lapsen sopeutumiselle sijaishuoltoapaikkaan. Onnistuneessa sijoituksessa sijaishuoltoapaikan aikuiset ottavat haastavan lapsen vastaan avosylin ja hoitaen häntä parhaansa mukaan.

Lapsen muutettua sijaishuoltoapaikkaan, saattaa hän siirtyä päivähoitoon, mikäli se koetaan lapselle tarpeelliseksi. Syynä voi olla esimerkiksi sijaisvanhempien työsäkäynti tai kuntoutukselliset syyt. Näin ollen myös päivähoidossa on hyvä tietää miten lapsen sijoitusprosessi etenee.

3.1 Sijoitusten määrä ja lastensuojelun lainsäädäntö

Lastensuojelulain (L 13.4.2007/417) 1 luvun 4 §:ssä säädetään, että jokaisella lapsella tulee olla oikeus pysyviin ihmissuhteisiin, tasapainoiseen elämään, koskemattomuuteen sekä siihen, että he saavat ympärillään olevilta läheisiltä rakkautta ja ymmärrystä. Lapsi tarvitsee kehityksenmukaista hoitoa ja kasvatusta, mahdollisuuden vaikuttaa omiin asioihinsa sekä sopivan ympäristön, jossa kasvaa ja kehityä turvallisesti. Bardy (2004, 192) toteaa, että ensisijaisesti vanhempien tehtävänä on pitää huolta lapsistaan sekä auttaa heitä kasvamisen polulla. Kuitenkin viime kädessä kasvatukseen osallistuu myös joiltain osin yhteiskunta, koska vanhemmilla on tarvittaessa oikeus saada apua ja tukea lapsen kasvatukseen (Lastensuojelun perusta [Viitattu: 22.10.2015]).

Lastensuojelun tilastoraportista (Lastensuojelu 2014, 3, 7) käy ilmi, että vuonna 2014 lapsia ja nuoria oli sijoitettuna kodin ulkopuolelle yhteensä 17 958. Huomioon tulee ottaa, että myös avohuollon tai jälkihuollon tukitoimin sijoitetut lapset ja nuoret sisältyvät lukumäärään. Huostaan otettuja lapsia ja nuoria oli yhteensä 10 675. Vuodesta 2013 huostaan otettujen lasten määrä väheni 1,4 %. Vuonna 2014 sijoitettiin kiireellisenä sijoituksena 3 773 lasta ja nuorta. Luku oli 10 % vähemmän kuin edellisellä vuonna. Yli puolet (53 %) vuonna 2014 huostaan otetuista lapsista oli perhehoidossa ja heistä 12,8 % oli onnistuttu sijoittaa sukulais- tai läheisperheisiin.

Virtasen (2015, 45) tutkimuksessa tulee ilmi vuosina 2009–2014 tehtyjen huostaanottojen syyt. Pienten lasten kohdalla yleisimpänä syynä olivat olleet vanhemmuuden haasteet. Toiseksi yleisin syy oli puutteet perushoidossa tai elämännäytössä. Seuraavina esille tulivat vanhempien päihde- ja mielenterveysongelmat ja sen jälkeen perheväkivalta tai kaltionkohtelu.

Heinon ym. (2016, 7) tutkimuksen mukaan lasten sijoitusten syinä vuosina 2014–2015 olivat vanhempien taloudelliset ja terveydelliset vaikeudet, uupuminen, avuttomuus ja osaamattomuus, sopimaton kasvatustyyli, perheväkivalta tai sen uhka sekä ristiriidat perheissä. Vanhempien mielenterveys- ja päihdeongelmat sekä tilanteet, joissa ei ole onnistuttu vanhempien ohjaamisessa, nousivat myös esille. Huolto- ja asumisriidat näkyivät myös tuloksissa. Erityisesti alle kouluikäisten lasten perheissä oli köyhyyttä ja huono-osaisuutta. Äideistä joka neljäs oli eläkkeellä, sairasti pitkäaikaissairautta tai ei ollut työelämässä. Myös pikkulapsina huostaanotettujen lasten vanhempien sosioekonominen asema oli heikompi kuin teini-iässä huostaanotettujen lasten vanhemmilla.

Sijaishuolto. Lastensuojelulain (L 12.2.2010/88) 10 luvun 49 §:ssä ja 50 §:ssä määritetään, että sijaishuoltopaikka järjestetään lapselle kodin ulkopuolelta, mikäli lapsi sijoitetaan kiireellisesti, huostaan otetaan tai sijoitetaan väliaikaisesti. Sijaishuoltopaikassa huolehditaan lapsen asianmukaisesta huolenpidosta ja kasvatuksesta. Paikkaa valittaessa tulee ottaa huomioon erityisesti, mitkä ovat lapsen tarpeet ja miksi huostaanotto on tehty. Lisäksi tavoitteena on, että lapselle läheiset ihmissuhteet säilyisivät ja hoito olisi jatkuvaa. Lapsen kielellinen, kulttuurinen sekä uskonnollinen tausta tulee mahdollisuuksien mukaan myös ottaa huomioon paik-

kaa valittaessa. Ensisijaisesti lapselle valitaan perhehoitopaikka, mutta mikäli sitä ei voida järjestää tai se ei ole lapsen edun mukaista, valitaan laitoshoido.

Sinkkonen (2015, 150) kirjoittaa, että sijoitetuilla lapsilla ja heidän perheillään voi olla jo monista eri auttamistoimenpiteistä kokemusta. Mikäli lasta ei välittömästi huostaan oteta tilanteen sitä vaatiessa, vaarantuu lapsen kehitys. Haitat voivat olla erityisen suuria vauvoilla ja pienillä lapsilla, koska kaltoinkohtelun ja traumojen seurauksena on vaarana, että heidän keskushermostonsa vahingoittuu.

Lapsen kiireellinen sijoitus. Lastensuojelulain (L 12.2.2010/88) 8 luvun 38 §:ssä kerrotaan, että ”mikäli lapsi on välittömässä vaarassa tai muutoin kiireellisen sijoituksen ja sijaishuollon tarpeessa, hänet voidaan sijoittaa kiireellisesti perhehoitoon tai laitoshuoltoon taikka järjestää muulla tavoin hänen tarvitsemansa hoito ja huolto.” Lastensuojelun käsikirjan (Kiireellinen sijoitus 2015) mukaan kiireellinen sijoitus on aina viimesijainen ja tehdään vain, jos muuta keinoa ei ole lapsen turvallisuuden takaamiselle. Kiireellisen huostaanoton syitä voivat olla esimerkiksi kodin epäasialliset olosuhteet, lapsen hyvinvointia välittömästi vaarantavat puutteet tai vanhempien sen hetkinen kykenemättömyys lapsen hoitoon. Lapselle on aina vaurioitavaa, jos hän joutuu perheestään äkillisesti eroon. Tilanteessa pohditaan aina, kumpi on lapselle huonompi vaihtoehto: lapselle aiheutunut vaaratilanne, vai että hän joutuu vanhemmistaan yhtäkkisesti erilleen.

Huostaanotto. Huostaanotolla taataan lapselle turvallinen kehitys ja kasvu, mutta se on aina viimesijaisin toimenpide. Ennen sitä lapsen ja hänen perheensä tilanne arvioidaan.

Huostaanottoon ja sijaishuoltoon turvaudutaan vain, jos kodin olosuhteet tai lapsen oma käyttäytyminen uhkaavat vaarantaa vakavasti lapsen terveyttä tai kehitystä. Lisäksi huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan ryhtyä vain, jos avohuollon tukitoimet eivät ole olleet mahdollisia, sopivia tai ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi. On myös arvioitava, että sijaishuolto on lapsen edun mukaista. (Huostaanotto 2015.)

3.2 Sijaishuollon muodot

Perhehoito. Sijaishuollon ensisijainen hoitomuoto on ollut vuodesta 2012 alkaen perhehoito (Perhehoitotoiminta 2015). Pösö (2015, 17) toteaa, että lapsia sijoitetaan yhä laitoksiin, mutta perhehoitoa pidetään kuitenkin tavoiteltavampana ja toivottavampana vaihtoehtona. Mikäli perhehoitosijoitus ei ole mahdollista, tulee vasta tällöin laitossijoitus ajankohtaiseksi. Laki velvoittaa myös lapsen lähipiirin kartoittamista, löytyisikö sieltä lapselle sopivaa sijoituspaikkaa.

Perhehoidossa lapsi muuttaa yksityiseen perheeseen perheenjäseneksi. Sijoitetut lapset ovat yleensä hyvin haavoittuvia, joten perhehoitopaikan tulee olla turvallinen ja ympäristön tasapainoinen. Tavoitteena onkin tavallinen arki. (Mitä perhehoitaja tekee 2015). Perheessä kasvatusta on tavoitteellista ja siellä turvataan lapsen sosiaalinen kehitys sekä turvallisuus. Lapselle luodaan puitteet kokea perheenomainen arki ja hoiva sekä mahdollisuus läheisiin ihmissuhteisiin. Perheessä lasta hoidettaessa on hänelle mahdollista antaa yksilöllistä hoitoa ja kasvatusta kodinomaisessa ympäristössä. Perhehoito on myös kodin ulkopuolisista hoitomuodoista edullisinta yhteiskunnalle. (Ketola 2008, 22, 24.)

Perhehoitokumppaneiden (Miksi perhehoitajia tarvitaan 2015) mukaan lapsi sijoitetaan perheeseen aina tietyksi ajaksi tai toistaiseksi. Tavoitteena on yleensä, että lapsen biologiset vanhemmat kuntoutuisivat ja perhe voisi olla taas yhdessä. Ketola (2008, 20) kirjoittaa, että lapsi voi muuttaa perhehoitopaikkaan pitkän tai lyhyen sijoituksen vuoksi, kriisipaikan tarpeen vuoksi tai arviointia varten. Pitkäaikaisessa sijoituksessa perheeseen sijoitetaan yleensä alle 12-vuotias lapsi.

Varhaiskasvatuslain (28.12.2012/909) 4 §:ssä mainitaan, että kunnan velvollisuutena on järjestää lapselle päivähoito. Kiireellisissä tapauksissa tai olosuhteiden sitä vaatiessa, esimerkiksi, jos lapsi muuttaa toiselta paikkakunnalta perhehoitoon ja sijaisvanhemmat tarvitsevat päivähoitopaikan lapselle, tulee kunnan se järjestää.

Ammatillinen perhekoti. Ammatillisilla perhekodeilla on samanlaiset lähtökohdat, kuin tavallisilla perhekodeilla. Ammatillisiin perhekoteihin tulisi voida sijoittaa haasteellisempia lapsia, jonka vuoksi perhekodin kasvattajilta edellytetään korkeampaa

osaamista kuin tavanomaisilta perhekodeilta. Perhekotivanhemmilta vaaditaan alan koulutusta, työkokemusta lastensuojelusta sekä tietoa yrittäjyyteen liittyvistä perusasioista. Mikäli perhekodissa on töissä ulkopuolista henkilökuntaa, tulee perhekodissa olla osaava henkilö työnantajavelvoitteiden hoitamiseen. Ammatillisessa perhekodissa on oltava vähintään kaksi hoitajaa, joista yhdellä on alaan soveltuva koulutus ja kokemusta hoito- ja kasvatustehtävistä. (Ammatilliset perhekodit 2015.)

Lastensuojelulaitos. Sijaishuoltoa voidaan järjestää myös lastensuojelulaitoksessa, joihin kuuluvat lastenkodit, nuorisokodit, vastaanottokodit ja koulukodit. Laitoshuoltoa järjestäviä tahoja ovat pääasiassa kunnat, valtio tai yksityiset yhteisöt. Haastavat ja erityisosaamista vaativat lapset sijoitetaan yleensä laitoshuoltoon. Laitoshuoltoa pidetään parhaimpana vaihtoehtona väliaikaiselle sijoitukselle, mikäli se on järjestetty hyvin. Laitoshoidossa myös yhteydenpito vanhempien kanssa sekä yhteydenpidon järjestäminen lapsen ja hänen vanhempiansa välillä onnistuu hyvin. (Saastamoinen 2010, 10–11.)

Hänninen (2016, 51–52) toteaa, että huostaan otetun lapsen olinpaikasta, valvonnasta, kasvatuksesta ja olinpaikasta päättää kunnan sosiaalihuollosta vastaava toimielin. Vaikka lapsi otetaan huostaan, yleensä huoltajuus säilyy silti lapsen vanhemmilla. Lastensuojelulaki velvoittaa kuntia sijoittamaan huostaan otetut lapset perhehoitoon, mikäli se on mahdollista. Lapsen siirryttyä perhehoitoon siirtyy vastuu lapsen jokapäiväisestä kasvatuksesta ja hoidosta perhehoitajalle. Suurin osa huostaan otetuista lapsista olisi kykeneviä asumaan sijaisperheessä, mutta perheitä ei ole riittävästi. Osa lapsista ei selviä sijaisperheessä, koska heillä saattaa olla niin vaikeita vaurioita tai oireita. Joidenkin lasten kohdalla perhehoitoa ei voida ajatella lasten biologisten vanhempien vuoksi. Saattaa olla, että yhteistyö on niin haastavaa tai biologiset vanhemmat ovat uhkana lapsen turvallisuudelle. Lisäksi voi olla tilanne, jossa lapsen läheiset sukulaiset vastustavat huostaanottoa niin, ettei voida luottaa siihen, että lapsen olisi turvallista olla perhehoidossa.

3.3 Kustannukset

Lastensuojelulaissa (L 12.2.2010/88) 1 luvun 16 §:ssä ja 16 a §:ssä säädetään, että lastensuojelun kustannuksista vastaa aina lapsen kotikunta. Lapsen sijaishuollon kustannuksista sen sijaan vastaa se kunta, jossa tarve lapsen sijaishuollon järjestämiseen on syntynyt. Lain (L 30.12.2010/1380) 3 luvun 16 b §:n mukaan lapsen sijoittajakunnan on järjestettävä yhteistyössä sijoituskunnan kanssa lapselle hänen tarvitsemansa palvelu ja tuki. Lapsen saamista palveluista aiheutuneet kustannukset on kuitenkin sijoituskunta oikeutettu perimään sijoittajakunnalta. Laissa kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta (L 30.12.2013/1271) 8 luvun 41 §:ssä määritellään, että kunta, joka on lastensuojelulain 16 b §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla sijoitetun esi- tai perusopetusta saavan oppilaan kotikunta opetuksen aikana, on velvollinen maksamaan lapsen opetusta järjestävälle kunnalle esi- tai perusopetuksesta aiheutuneita kustannuksia vastaavan korvauksen.

3.4 Asiakassuunnitelma ja tapaamiset

Lastensuojelulain (L 30.12.2014/1302) 6 luvun 30 §:n mukaan lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle tulee tehdä aina asiakassuunnitelma. Suunnitelma laaditaan ja tarkastetaan yhteistyössä lapsen sekä hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa kanssa. Suunnitelmaan tulee kirjata olosuhteet ja asiat, joihin on tavoitteena vaikuttaa. Lisäksi siihen kirjataan lapsen ja hänen perheensä tuen tarve, palvelut ja muut tukitoimet. Suunnitelma tulee tarkistaa aina tarvittaessa, mutta kuitenkin vähintään kerran vuodessa. Huostaan otetun lapsen asiakassuunnitelmaan kirjataan sijaishuollon tavoitteet ja tarkoitus sekä miten erityistä tukea järjestetään lapselle, vanhemmille tai muulle huoltajalle. Suunnitelmaan kirjataan myös miten lapsen yhteydenpito lapsen vanhempien tai hänelle muiden läheisten henkilöiden kanssa toteutetaan, huomioiden myös tavoite perheen jälleenyhdistämisestä. Asiakassuunnitelmaa voidaan täydentää tarvittaessa erillisellä hoito- ja kasvatussuunnitelmalla.

Lastensuojelulain (L 13.4.2007/417) 10 luvun 54 §:ssä määritetään, että sijaishuollossa olevalle lapselle täytyy turvata hänelle tärkeät ja jatkuvat ihmissuhteet, jotka ovat lapselle myös turvallisia. Lapsella on oikeus tavata hänelle läheisiä henkilöitä,

kuten vanhempia tai sisaruksia. Lapsi voi tavata heitä sijaishuoltopaikassa tai vieraillemalla sijaishuoltopaikan ulkopuolella. Lisäksi lapsi voi pitää heihin yhteyttä esimerkiksi soittamalla tai kirjeitse. Sijaishuoltopaikan sekä sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tulee tukea ja edistää lapselle tärkeiden henkilöiden yhteydenpitoa lapseen. Näin ollen myös sijaishuoltopaikka tulee järjestää niin, että välimatka ei ole este yhteydenpidolle. Mikäli yhteydenpito vaarantaa sijaishuollon tarkoituksen toteuttamista, turvallisuutta tai yhteydenpito on vaaraksi lapselle, voidaan sitä rajoittaa.

Tapaamiset tulee olla valvottuja, mikäli lapsen ja vanhemman väliseen tapaamisen saattaa liittyä lapseen kohdistuvaa uhkaa tai huolta esimerkiksi, ettei vanhempi kykene huolehtimaan lapsesta lapsen edun mukaisesti. Syynä voi olla myös uhka siitä, että lapsen psyykinen turva vaarantuu. Lapsi saattaa olla traumatisoitunut tai pelokas esimerkiksi silloin, jos hän on nähnyt vanhempiensa välillä olevaa väkivaltaa. Syynä voi olla myös vanhemman päihdeongelmat, mielenterveysongelmat, väkivaltainen käytös tai se, että lapsi on joutunut seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi. Valvottuja tapaamisia järjestetään myös, jos uhkana on lapsen vienti pois maasta luvatta. Tapaaminen voi olla valvottu myös, jos lapsi ei ole aikaisemmin nähnyt vanhempia tai siitä on kulunut pitkä aika. Valvotut tapaamiset toteutetaan tuomioistuimen päätöksellä tai sosiaalilautakunnan vahvistamalla sopimuksella. Mikä tapaamisissa on valvottu vaihto, huolehtii valvoja siitä, että lapsi siirtyy vanhemmalta toiselle. Tuetuissa tapaamisissa valvoja on saatavilla tapaamisen ajan. Valvotussa tapaamisessa tulee valvojan olla jatkuvasti näkö- ja kuulo-yhteydessä. (Valvotut tapaamiset 2016.)

3.5 Pysyvä perhesijoitus adoption kautta

Kalland (2011, 209–2010) toteaa, että sijoitetulle lapselle, jolla on jo kiintymyssuhteissa tapahtunut isoja muutoksia, tulisi antaa mahdollisuus siihen, että lapsi saisi jatkossa mahdollisimman pysyviä ja turvallisia ihmissuhteita. Suomessa kuitenkin lain mukaan sijoituksen tarpeellisuutta tulee uudelleen arvioida säännöllisesti vuosittain. Lapsen biologisilla vanhemmilla on mahdollisuus muuttaa omaa tilannettaan, jonka myötä he voivat saada lapsensa takaisin. Sijaisperheiden ja lasten

osalta hankalaa kuitenkin on, ettei lain mukaan lastensuojelun perhehoidossa pystytä tarjoamaan lapselle pysyviä olosuhteita. Lapsen voi olla mahdoton kiintyä ja asettua perheeseen, koska ei tiedä milloin sijoitus voi päättyä. Myöskään sijaisvanhemmat eivät välttämättä uskalla kiintyä lapseen, koska aina on menettämisen mahdollisuus. Luoko tämä asettelu sijoitetulle lapselle pitkäaikaisen turvallisuudentunteen? Lain mukaan perhesijoituksessa adoptio olisi mahdollinen vaihtoehto, mutta se ei ole kovin yleistä. Adoptioon tarvitaan aina lapsen huoltajan suostumus. On vain muutamia tilanteita, joissa sijaisperhe on adoptoinut lapsen, joka heillä on perhehoidossa. Myös Sinkkosen (2015, 153–154) mielestä sijaishuoltopaikan aikuisten sitoutuminen lapsiin vaikeutuu, koska huostaanoton tarvetta arvioidaan vähintään kerran vuodessa. Tällöin ei välttämättä pystytä tai uskalleta ottaa lapsen kaikkia tunteita vastaan. Myös lapselle tilanne on ristiriitainen, koska hän ei välttämättä tunne kuuluvansa mihinkään eikä tiedä kenen oma hän on.

Vuosina 2010–2013 Pelastakaa Lapset ry toteutti Kohtaaminen-kotimaisen adoption kehittämishankeen. Yhtenä tavoitteena hankkeessa oli selvittää, voisiko jatkossa lapsia päästä enemmän adoption kautta pysyviin perhesijoituksiin ja voisiko avoimesta adoptiosta tulla lastensuojelun sosiaalityöhön yksi käytäntö. Avoin adoptio tarkoittaa sitä, että adoptiovanhemmat ja lapsen biologiset vanhemmat ovat tuttuja toisilleen ja pitävät yhteyttä toisiinsa. Adoptiolaisissa puhutaan lapsen oikeudesta pitää yhteyttä aikaisempaan vanhempaansa. Avoin adoptio mahdollistaisi lapselle pysyvän sijoituksen ja kodin, jonka ansiosta myös kiintymyssuhteet voidaan rakentaa vahvalle pohjalle. Hankkeesta tuli ilmi, että adoptio on oiva vaihtoehto, kun lapselle etsitään uutta kotia. (Hyytinen 2013, 8-9.)

Jäppisen (2012, 15, 85–86) tutkimuksessa tulee ilmi, että avoin adoptio toimii erittäin hyvin esimerkiksi Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa. Maissa, jossa avointa adoptiota on käytetty, on biologisten vanhempien ja adoptiovanhempien yhteistyö kuitenkin hyvin erilaista. Yhteydenpito ja niiden määrät voivat muuttua yhtäkkiä lisääntyvästi tai loppuen kokonaan. Pääsääntöisesti kuitenkin positiivisia kokemuksia oli enemmän kuin negatiivisia. Avoimeen adoptioon tulee ehdottomasti olla molempien suostumus, jotta se toimisi kunnolla. Parhaimmassa tapauksessa lapsella säilyy tiivis yhteydenpito biologisiin vanhempiin, mutta hän saa luvan asettua adoptioperheeseensä.

4 LAPSEN TURVALLISUUDEN TUNNE JA TURVALLINEN PÄIVÄHOITOPAIKKA

Tässä luvussa kerron mitkä asiat sijaishuollossa olevan lapsen turvallisuuteen ja hyvinvointiin vaikuttavat päivähoidossa, miten niitä voidaan edistää sekä miten sijaishuollossa olevaa lasta voidaan tukea. Kirjoittamassani tekstissä tarkoitan lapsen huoltajalla lapsen biologisia vanhempia. Sijaishuoltopaikan aikuisilla tarkoitan lapsen sijaisvanhempia tai lastensuojeluyksikön ohjaajia. Päivähoidon työntekijöistä puhuttaessa käytän termiä kasvattaja tai varhaiskasvattaja.

Lastensuojelulain (13.4.2007/417) 9 luvun 45 §:n mukaan huostaan otetun lapsen kasvatuksesta, hoidosta, olinpaikasta, valvonnasta, opetuksesta ja terveydenhuollosta päättää sosiaalihuollosta vastaava toimielin. Lisäksi kyseinen toimielin päättää myös lapsen ja vanhempien sekä muiden läheisten mahdollisesta yhteydenpidon rajoittamisesta kuitenkin tavoitellen aina yhteistyötä vanhempien kanssa lapsen etua ajatellen. Lapsen ollessa huostaan otettu, voi hänen huoltajuutensa säilyä molemmilla tai pelkästään toisella vanhemmista. Huoltajuus voi siirtyä myös perhehoitajalain mukaisen toimeksiantosopimuksen tehneille henkilöille. Lastensuojelun työntekijöiden tulee olla yhteydessä lapsen huoltajiin sijoituksen aikana. Huoltajalla on oikeus osallistua päätöksiin esimerkiksi lapsen opetuksesta ja opetuspaikasta.

4.1 Yleinen turvallisuus

Cacciatore, Riihonen ja Tuukkanen (2013, 21–23) toteavat, että perheiden tukiverkostot ovat kaventuneet, koska ihmiset muuttavat nyky-yhteiskunnassa työn vuoksi paljon. Suvun tarjoama turvaverkko saattaa olla satojen kilometrien päässä. Kun lasten kasvuympäristö muuton mukana vaihtuu, se heijastuu heidän hyvinvointiinsa. Päivähoidossa olevien lasten perheiden erilaiset tilanteet näkyvät selkeästi hoitopaikassa. On selvää, että pieni lapsi kantaa mukanaan kaikkia kokemuksiaan. Lapsen tunteet ja ajatukset voivat näkyä epätoivottuna käyttäytymisenä, koska lapsen verbaalinen kyky ilmaista itseään ei ole vielä ehkä kehittynyt. Lapsen

ymmärtämiseksi ja auttamiseksi tulee kasvattajien tehdä tiivistä yhteistyötä lapsen huoltajien kanssa ja olla kiinnostunut lapsesta.

Hurme ja Kyllönen (2014, 15, 23) kirjoittavat, että laadukasta ja myönteistä lasten kasvatusta pystytään tarjoamaan vain turvallisessa ympäristössä. Turvallisuus ja sen tunne on kaikkien, niin lasten kuin aikuistenkin oikeus ja turvallisessa ympäristössä voimavarat ovat käytettävissä toimintaan, jota sillä hetkellä odotetaan. Turvallisuus on iso osa hyvinvointia. Se vaikuttaa yksilöihin, ryhmään sekä tavoiteltaviin tuloksiin. Uhkaavat tilanteet, turvattomuuden tunne ja mahdollinen väkivalta vaikuttaa myös kasvattajien työhyvinvointiin. Jotta kasvattaja voisi hoitaa työnsä mahdollisimman hyvin, tulee hänellä olla riittävä turvallisuuden tunne. Toisaalta, kun väkivallan uhka tiedostetaan ja sitä ennakoidaan, paranee myös työssä viihtyvyys turvallisuuden tunteen kautta. Kasvattajan tulee luoda yksilöille ja ryhmälle turvallinen olo ja ylläpitää sitä.

Päivähoidossa lapsiin ja henkilökuntaan kohdistuvia turvallisuusriskejä voivat olla muun muassa luvattoman henkilön yritys nousta lapsi hoitopaikasta, lasta haetaan päihtyneenä tai lapsen hakija käyttäytyy arvaamattomasti tai väkivaltaisesti. (Saar-salmi 2008, 29–32.) Lastensuojelulain (12.2.2010/88) 5 luvun 25 §:ssä säädetään, että päivähoidon työntekijät ovat velvollisia viipymättä tekemään lastensuojeluilmoituksen vaitiolovelvollisuudesta huolimatta, mikäli he kohtaavat työssään lapsen, joka on lastensuojelun tarpeessa. Ilmoitus tehdään kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jotka tekevät sitten lastensuojelutarpeen selvityksen. Rikosilmoitus tehdään suoraan poliisille, mikäli epäillään seksuaalirikoksena rangaistavaa tekoa.

Varhaiskasvattajille tulee työssään tilanteita, jolloin tavalliset kasvattamisen keinot eivät jonkun lapsen kohdalla riitäkään. Lapsen kanssa toimiminen ja käyttäytymisen hallintaan saaminen vaatii kasvattajilta paljon voimia, kärsivällisyyttä ja aikaa. Haastavissa tilanteissa kasvattajan tulee ajatella ammatillisuuttaan, jonka myötä jaksaminenkin on parempaa. Mikäli yksikössä on tiedossa, että lapsen käytös on haastavaa ja jopa väkivaltaista, tulee olla ennalta varmistettuna, että lapsi voi purkaa kiukkunsa turvallisesti. (Hurme & Kyllönen 2014, 83–84.)

Päivähoidossa pystytään vastaamaan lapsen uhmakkaaseen käytökseen, mutta ulkopuolisia vaaratilanteita varten pitää jokaisessa yksikössä olla toimintasuunnitelma. Kasvattajan täytyy voida tuntea haastavissakin tilanteissa, että hän pystyy vastaamaan turvallisuudesta uhan kohdatessa. Tällöin kasvattaja pystyy luomaan rauhallisen ilmapiirin ja ohjaamaan lasta kasvatuksellisesti ja selkeästi. Kasvattajan tulee pohtia ja löytää syy lapsen vääränlaiseen käyttäytymiseen osata nähdä myös lapsen käytöksen taakse. Kuten on jo aiemmin tullut ilmi, syy haastavaan käytökseen ei ole yksiselitteinen. Kasvattajan tulisi aina ensin käydä läpi omaa käytöstään ja ohjaamistaan tilanteessa, jonka jälkeen tulisi miettiä, onko ympäristössä lapselle jotain turvallisuuden tunnetta uhkaavaa. Hurmeen ja Kyllösen omien kokemusten mukaan lapsen turvattomuuden tunteella on selittävä tekijä tilanteissa, jossa lapsen käytös on haastavaa ja uhmakasta. (Hurme & Kyllönen 2014, 83–84.)

4.2 Päivähoito hyvinvoinnin mahdollistajana

Varhaiskasvatuslain (8.5.2015/580) 1 luvun 2 a §:n mukaan kaikilla lapsilla tulee olla mahdollisuus varhaiskasvatukseen. Päivähoidossa on tärkeää huomioida varhainen puuttuminen. Lapsen yksikölliset tarpeet ja mahdollinen tuen tarve tulisi tunnistaa ja tukea täytyy järjestää tarpeen mukaan. Yhteistyötä eri tahojen välillä tulee tehdä, jotta lapsi saisi moniammatillista tukea. Päivähoidossa tulee varmistaa, että lapsella on mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua häntä koskeviin asioihin. Tavoitteena on toimia tiiviissä yhteistyössä lapsen ja hänen vanhemman tai muun huoltajan kanssa, jotta lapsi saa mahdollisimman hyvät puitteet tasapainoiseen kasvuun ja kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Päivähoidon tehtävänä on myös tukea vanhempia tai lapsen muuta kasvattajaa hänen tärkeässä roolissaan.

Päivähoidossa lapsi saa varhaiskasvatusta, joka tarkoittaa kasvatuksellista vuorovaikutusta. Tavoitteena on, että lapsi saisi eri toiminta-alueista syntyvän hyvän pohjan ja edistyksen kasvulle ja kehitykselle. Päivähoidossa tulisi tukea lapsen sosiaalista kehitystä, tunne-elämän kehitystä, fyysistä kehitystä, oppimista sekä älyllistä kehitystä. Lisäksi lapselle tulee mahdollistaa mielikuvitusta ja luovuutta kehittävää toimintaa. Tavoitteena on, että päivähoidossa lapsi oppii myös omasta

kulttuuristaan ja lähiympäristöstään keskeisiä asioita, jolloin tavoitellaan, että lapsesta kasvaa suvaitsevainen aikuinen. Päivähoidossa tulisi kehittää lapsen hyvinvointia, huomioiden jokainen lapsi ja perhe yksilöllisesti sekä lisäksi huomioon tulisi ottaa yhteiskunta. (Varhaiskasvatus vuoteen 2020: Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportti 2008, 29, 32.)

Pystytäänkö tällä hetkellä päivähoidossa ottamaan lapsi ja perhe huomioon yksilöllisesti, kun suhdeluku lasten ja kasvattajien välillä kasvaa ja lasten haasteellisuus lisääntyy? Lisäksi kokemukseni mukaan päivähoito on vielä tällä hetkellä hyvin aikuisjohteista ja odotetaan, että kaikki lapset etenevät samassa tahdissa. Kasvattajien määrä ei välttämättä riitä antamaan yksilöllistä ohjausta ja tukea.

Kanninen ja Sigfrids (2012, 21–22) kirjoittavat, että lapsen perustarpeista tärkeimmiksi voidaan määritellä turvallisuus ja huolenpito. Lapsen tulee saada tuntee olonsa turvalliseksi ja luottaa siihen, että hänen perustarpeistaan huolehditaan. Huolenpidon tunteeseen liittyy aina yhteenkuuluvuudentunne ja rakastetuksi tulemisen tunne. Sinkkonen (2008, 44) korostaa, että lapsia joita on kohdeltu kaltoin, suojaa turvalliset ihmissuhteet. Sijaishuollossa olevilla lapsilla voi olla traumoja ja he ovat tulleet ehkä laiminlyödyiksi, jolloin he tarvitsevat pitkäkestoista ja luotettavaa hoivaa, jotta usko hyvään elämään säilyisi.

Lapsella tulisikin olla hoitopäivän aikana turvallisia aikuisia ympärillä tarjoamassa virikkeitä ja heidän tulisi olla ohjaamassa lapsen käyttäytymistä ja oppimista. Päivähoidossa tavoitellaan lasten suojelemista ja tukemista. Tavoitteiden täytyessä päivähoito lisää lapsen hyvinvointia ja ehkäisee monia riskitekijöitä. Laadukas päivähoito vaatii kuitenkin sujuvaa yhteistyötä esimerkiksi lastensuojelun ja terveydenhuollon kanssa. (Varhaiskasvatus vuoteen 2020: Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportti 2008, 29, 32.) Moniammatillisuutta tulisi käyttää lastensuojelun ja päivähoidon välillä. Päivähoidossa on paljon haastavia lapsia. Toimivalla yhteistyöllä voitaisiin ehkäistä huostaanottoja ja sijoituksia.

Kanninen ja Sigfrids (2012, 21–22) jatkavat, että päivähoidossa lapsen sosiaaliset taidot kehittyvät, itsetunto vahvistuu ja hän saa tuntee kuuluvuudentunnetta sekä tunnetta siitä, että hänestä pidetään. Kaverisuhteiden merkitys kasvaa lapsen vartuessa sekä siirryttäessä päivähoitoon. Lapsi tarvitsee arvostusta niin aikuisilta

kuin lapsilta, mutta päivähoidossa myös uhka esimerkiksi kiusatuksi tulemisesta kasvaa. Jokainen lapsi on taidoiltaan erilainen, jonka vuoksi lapsi kaipaa kasvattajilta tukea ja kannustusta tärkeiden asioiden opettelussa. Kasvattajien tärkeä velvollisuus on noudattaa myös oikeudenmukaisuutta, jotta kukaan lapsi ei tuntisi oloaan ulkopuoliseksi.

4.3 Sijaishuollossa olevan lapsen tuen tarve päivähoidossa

Kanninen ja Sigfrids (2012, 72–73) kirjoittavat, että päivähoito on parhaassa tapauksessa lapselle korjaavaa hoitoa. Se voi tarjota lapselle esimerkiksi sellaista vuorovaikutusta, jota lapsella ei ole ollut kotona mahdollista saada vanhempien ongelmien vuoksi. Nämä lapset yleensä hyötyvät omahoitajuudesta päivähoidossa merkittävästi. Lapset saavat erityisen tavan kehittyä tunteiden säätelyssä, koska omahoitajuus antaa ainutlaatuisia kokemuksia lapsille, jotka niitä tarvitsevat. Näin ollen ei voida aina sanoa suoraan, onko pienen lapsen parempi olla kotihoidossa vai päivähoidossa. On helppoa sanoa, että lapsen, jonka kotona kaikki on hyvin, on hyvä olla kotihoidossa mutta Suomessa kuitenkin on paljon lapsia, joiden perheessä tai lähiympäristössä on lapselle isoja riskitekijöitä. Tällöin päivähoito on lapselle hyvin kuntouttavaa.

Sijaishuollossa oleva lapsi kantaa yleensä mukanaan pitkänkin ajan mallia, jonka on biologisessa perheessä asuessaan oppinut. Lapsi on saanut huomiota ehkä vain silloin, kun hän on käyttäytynyt oikein provosoivasti tai välttynyt pahoinpitelyltä, mikäli on ollut hiljaa ja omissa oloissaan. Lapsi tarvitsee paljon aikaa ja selkeitä rajoja, jotta hän pystyy muuttamaan käytöstään. (Sinkkonen 2008, 44–45.) Vaikeissa perheolosuhteissa eläneellä lapsella saattaa olla haasteita erityisesti arkisissa toiminnoissa kuten hygieniaan liittyvissä asioissa, ruokailutilanteissa sekä leikkimisessä (Marklund ym. 2012, 36–42). Pienet lapset käyttävät usein muutenkin mielenosoituksena väkivaltaa, kuten lyömistä, puremista ja potkimista. Leikkiikäiseltä lapselta odotetaan jo itsehillintää, mutta mikäli lapsi on tottunut käyttämään väkivaltaa, saattaa sitä esiintyä vanhemmallakin lapsella. Lapselle väkivaltainen käyttäytymismalli on kaverinsaantia hankaloittava ja leimaava. Osalla sijoitetuista lapsista hyväksynnän kaipuu, turvattomuus ja puuttuvat ihmissuhteet

näkyvät huomionhakuisuutena. He ovat aktiivisia ja halukkaita osallistumaan kaikkien toimintaan, he haluavat tietää kaiken – myös aikuisten väliset asiat ja heillä voi olla pyrkimys ohjata toimintaa oman halunsa mukaisesti. (Cacciatore, Riihonen ja Tuukkanen 2013, 29–30, 32.)

Järvinen, Laine ja Hellman-Suominen (2009, 165–166) kirjoittavat, että päivähoitossa tuetaan lapsen suotuisaa kasvua, lapset ja aikuiset rakentavat yhdessä oman toimintaympäristön- ja kulttuurin. Jokaisena päivänä noudatetaan tiettyä päivärytmiä, johon liittyvät tietyt perushoidolliset tilanteet esimerkiksi ruokailu, ulkoilu ja lepo. Lisäksi jokaisena päivänä on ohjattua toimintaa sekä annetaan tilaa lapsen omaehtoiselle leikille. Päivärytmiä suunniteltaessa mietitään niin kasvatuksellisia kuin käytännöllisiäkin syitä. Arjen tilanteissa korostuu yhteisöllisyys, jolloin lapsi oppii huomioimaan ja auttamaan toisia, vuorottelemaan leluja ja tavaroita sekä ottamaan vastuuta itsestään ja muista turvallisessa ympäristössä.

Sinkkosen (2015, 151) mukaan sijoitetuilla lapsilla esiintyy usein mielenterveydellisiä ongelmia. Oireina voivat olla masentuneisuus, uhmakkuus ja itsetunto-ongelmat. Lisäksi voi olla merkkejä käytöshäiriöstä kuten omaisuuden tuhoamista, varastelua, valehtelua ja karkailua. Monella sijoitetulla lapsella esiintyy myös levottomuutta, impulsiivisuutta ja oppimisvaikeuksia. Tulee kuitenkin muistaa, että useat lapsen käytökseen liittyvät oireet johtuvat poikkeavista kasvu-ympäristöistä, joihin lapsen on ollut pakko yrittää sopeutua.

Koivulan (2016, 21) mukaan esimerkiksi päihdeperheessä kasvaneet lapset ovat omaksuneet tiettyjä rooleja, selviytymiskeinoja sekä toimintamalleja jo hyvin pieninä. Lapsista näkyy paha olo keskittymiskyvyn puutteena, jännittyneisyytenä, pelkona. Usein on todettu, etteivät lapset näe tai huomaa, mutta he ovatkin reagoineet ensimmäisinä. Esimerkiksi alkoholin käyttö vaikuttaa jokaiseen perheenjäseneseen, se saattaa aiheuttaa myös lapsille niin psyykkisiä kuin fyysisiä oireita (Parsons 2013). Vaikka lapsi olisi huostaan otettu, se ei ratkaise ongelmaa. Lapsi kokee silti häpeää, syyllisyyden tunnetta ja toivoo huoltajansa paranevan sekä haluaa vanhemmalleen apua. (Koivula 2016, 21.)

Turvattomasti kiintyneille lapsille on yleensä tyypillistä takertuvaisuus ja turvallisen aikuisen perässä kulkeminen. Turvattomuus tulee huomioida ja tällöin lapsi raken-

taa luottamusta mieleensä siitä, ettei tuttu aikuinen, joka hänestä nyt huolehtii, katoa mihinkään. Tärkeää on, että lapselle kerrotaan aina tarkasti mihin aikuinen on lähdössä, sillä muuten lapselle tulee paniikki aikuisen katoamisesta ja lapsi ei pysy rakentamaan luottamussuhdetta aikuiseen. Turvattomuuden rinnalla kulkee yleensä levottomuutta, ylivilkkautta, tarkkaamattomuutta ja impulsiivisuutta, jonka vuoksi lapsi tulee yleensä nähdyksi käyttöksensä vuoksi. (Hänninen 2016, 76–77.)

Räty ym. (2014, 39, 44) ovat tehneet tutkimuksen, jossa on tutkittu perhehoitoon sijoitettuja lapsia koulussa. Tuloksista käy ilmi, että noin puolilla sijoitetuista lapsista on vaikeuksia psykososiaalisessa hyvinvoinnissa. Lapsilla näyttäytyi tutkimuksessa yleisimmin käyttäytymisongelmia, ongelmia kavereiden kanssa, yliaktiivisuutta sekä vaikeuksia sosiaalisissa taidoissa. Myös psykiatrisia ongelmia sijoitetuilla lapsilla oli huomattavasti enemmän kuin muilla lapsilla. Lapsilla esiintyi myös paljon aggressiivista käyttäytymistä sekä taipumusta sääntöjen rikkomiseen.

4.4 Kiintymyssuhteet

Rusanen (2011, 58) kirjoittaa, että kiintymysmallia määrittää se, miten lapsi kokee hoidon laadun, hänen omat hoitajansa sekä miten lapsi käyttäytyy tietyissä tilanteissa, kuten esim. ollessaan pelokas. Kiintymyssuhdekäsityksellä tarkistellaan myös aikuisen toimintaa peilatta sitä lapseen. Eli miten aikuinen toimii lapsen kaivatessa hoivaa tai tukea ja miten aikuinen lasta kasvattaa. Näistä asioista muodostuu lapselle kiintymyssuhde hoivaajaansa.

Kodin ulkopuolelle sijoitetut pienet lapset voivat olla kehityksestä jäljessä ja heidän lähtökohtansa elämälle ovat ymmärrettävästi hyvin erilaiset kuin tasapainoisessa perheessä kasvaneilla lapsilla. Sijoitettujen lasten äitien verkostot ovat voineet olla jo lapsen odotusaikana heikot ja äideillä on saattanut olla raskaudenaikaista päihteiden käyttöä. Kyseessä olevien lasten äidit voivat tuntea jäävänsä yksin pienen vauvan kanssa. Mikäli lapsi valvottaa paljon, on itkuinen tai lapsella on matala kynnyks ärsyyntyä, ei positiivista vuorovaikutuskehää välttämättä pääse syntymään ja lapsen kiintymyskehitys voi vaarantua. (Kalland ym. 2006, Sinkkonen 2015, 149.) Jo pienikin vauva kokee turvattomuuden tunnetta, mikäli hänen äitinsä ei ole kykeneväinen tyydyttämään lapsen tarpeita (Thomson-Salo 2005, 37).

Kallandin (2011, 208) mukaan huostaanotto tai sijoitus on aina lapselle vaikea kokemus. Vaikka lapsi olisi kasvanut turvallisessa ympäristössä, voi hänen reagointi sijoitukseen olla yllättävän haasteellista. Pienelle lapselle, joka ei kykene työstämään tilannetta, on kokemus vielä vaikeampi. Sinkkonen (2015, 156) kertoo, että sijaishuollossa olevalla lapsella on yleensä historiassaan vähintään yksi kiintymyssuhteen katkeaminen. Kiintymyssuhdehäiriö voi johtua myös itse sijoituksesta, mutta sijoitus voi olla ainoa vaihtoehto turvata lapsen kehitys tai jopa eloonjääminen (Kalland 2011, 208). Sinkkonen (2015, 156) jatkaa, että kiintymyssuhteen katkeaminen on lapselle aina traumaattista ja erityisen vaurioittavaa. Monikaan sijaishuoltoon päätyvistä lapsista ei ole kokenut varhaislapsuudessa tarvittavaa vuorovaikutussuhdetta. Niin päivähoitossa kuin sijaishuollossakin voidaan lapselle tarjota korjaavia, korvaavia ja turvallisia kiintymyssuhteita ja kokemuksia niistä.

Rusanen (2011, 58) kirjoittaa, että vastuu turvallisesta tai turvattomasta kiintymyssuhteesta ja niiden muodostumisesta on aina lapsen huoltajalla tai korvaavalla hoivaajalla. Aikuisen tulisi tarjota lapselle turvaa ja hoivaa lapsen tarpeiden mukaan. Kun kiintymyssuhteesta kehittyy turvallinen, on aikuinen hoitanut roolinsa hyvin. Turvattomassa suhteessa aikuinen ei ole aina onnistunut, muttei kuitenkaan epäonnistunutkaan välttämättä kaikilta osin. Vanhempien omat kokemukset lapsuusajalta heijastuvat aina omaan vanhemmuuteen, jonka vuoksi myös kiintymyssuhteet ja opitut vuorovaikutusmallit saattavat siirtyä sukupolvelta toiselle.

Kiintymyssuhteen puutteet. Kiintymyssuhdeteorian kautta pystymme ymmärtämään paremmin lasta ja hänen kehittämiä toimintamalleja selvitä uhkaavista tai vaarallisista tilanteista. Esimerkiksi lapselle hänen turvallisuutensa kannalta äärimmäisen vaarallinen tilanne on, jos lapsella on ratkaisematon ristiriitatilanne suhteessa häntä hoivaavaan vanhempaan. Tällöin lapsesta huolehtiva turvallinen vanhempi onkin samalla pelottava ja uhkaava lapsen näkökulmasta. (Tuovila 2008, 31–32.)

Kiintymyssuhdeteorian avulla voidaan hoitaa myös lapsen kehityksen ongelmakotia tuottamalla korjaavia kokemuksia lapselle. Työskentely lapsen kanssa vaatii kuitenkin paljon aikaa ja tunnesuhteeseen perustuvia kiintymys- ja vuorovaikutussuhteita lasta hoitavien kasvattajien kanssa. Moniammatillisissa tiimissä on usein päivähoiton lisäksi mukana neuvola, perheneuvola ja/tai lastenpsykiatrisen sai-

raala, jonka vuoksi myös näkökulmia on paljon erilaisia. Tällöin tulisi ajatella aina lapsen parasta ja pyrkiä lasta vähiten vaurioittaviin toimintamalleihin. Hyvällä yhteistyöllä voidaan tavoittaa erittäin hyviä tuloksia. Lapselle tulee aina antaa kuitenkin rauha kehittyä ja kasvaa sekä antaa lupa kiintyä häntä kasvattaviin aikuisiin niin sijaishuoltopaikassa kuin päivähoitossakin. (Tuovila 2008, 31–32.)

5 SIJOITETUN LAPSEN TUKEMINEN PÄIVÄHOIDOSSA

Seuraavaksi tarkastelen millaista erityistä tukea sijaishuollossa olevalle lapselle voidaan päivähoitossa tarjota ja mitä siinä tulisi ottaa huomioon. Lisäksi kerron eri yhteistyötahoista. Luvun lopussa tarkastellaan vielä omahoitajamenetelmää.

5.1 Lasta voidaan tukea ja auttaa

Lain (8.5.2015/580) 7 a §:n mukaan päivähoitossa olevalle lapselle tulee aina laatia henkilökohtainen hoito- ja kasvatussuunnitelma. Siihen kirjataan yksilölliset tavoitteet varhaiskasvatuksen toteuttamiseksi, sekä toimenpiteet, joilla tavoitteisiin päästään. Lapsen tarvitsema tuen tarve, tukitoimenpiteet ja niiden toteuttaminen kirjataan myös suunnitelmaan. Mukaan suunnitelman laatimiseen osallistuvat lapsen vanhemmat tai muu huoltaja sekä lasta hoitava henkilöstö. Lisäksi myös muut lapsen kehitystä ja oppimista tukevat henkilöt tai viranomaiset voivat osallistua suunnitelman laadintaan. Suunnitelman tekoon osallistetaan myös lapsi itse selvittämällä hänen omat mielipiteensä. Yleensä suunnitelma tarkistetaan vähintään kerran vuodessa arvioinnin lisäksi. Mikäli lapsen tarpeet vaativat, tarkastetaan suunnitelma useammin.

Päivähoitossa lasta ja hänen kehitystään havainnoidaan ja arvioidaan yhteistyössä lapsen huoltajan kanssa. Lapsen tuen tarve voi syntyä hänen kasvuympäristön vaarantumisesta. Lapsi voi tarvita myös hetkellistä tai pitkäaikaista tukea tunne-elämän, sosiaalisen kehityksen tai fyysisen, tiedollisen ja taidollisen kehityksen osa-alueilla. Arvioitaessa lapsen tuen tarvetta tulee ottaa huomioon lapsen toimintakyky eri ympäristöissä ja kasvatustilanteissa sekä miettiä mikä on lapsen tuen tarve eri tilanteissa. Mikäli tuen tarve havaitaan, tulee varhaiskasvatuksen tukitoimet päivähoitossa aloittaa heti. Lapsen huoltajan kanssa tehdään yhteistyötä ja tarvittaessa konsultoidaan asiantuntijoita. Arvioinnin tueksi voidaan hakea myös asiantuntijan lausunto, mikäli se on tarpeen. Lapsen tuen tarpeen pitkittymistä ja kasautumista pyritään aina välttämään. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2005, 35.)

Sinkkonen (2008, 103–105) korostaa, että lapset tarvitsevat ennakoitavuutta, sääntöjä ja rutiineja. Ennakoitavuudella ja rutiineilla luodaan lapselle turvallisuuden

tunne. Varsinkin, kun hoidetaan lapsia, jotka ovat tulleet laiminlyödyiksi eikä rutiineja ole ollut, saavat sovituista säännöistä elämäänsä kaivatun järjestyksen. Tietty päivärytmi kuten päivähoitoon lähteminen, säännölliset nukkumaanmenoajat, ruokailut ja harrastukset rytmittävät lapsen päivää ja viikkoa. On tärkeää, että lapsen tunteita sanoitetaan ja asioista puhutaan niiden oikeilla nimillä. Tunteiden nimeäminen auttaa lasta ymmärtämään tunnekuohua, jota lapsi sisälleen kokee ja lapsi oppii hiljalleen hallitsemaan tunteitaan. Tärkeää on kuitenkin tuoda lapselle ilmi, ettei häntä hylätä, vaikka hänen käytöksensä olisikin sopimatonta.

Turvallisuus ja selkeät rajat luovat lapselle turvallisuuden tunnetta. Päivähoitossa tämä tarkoittaa selkeitä sääntöjä ja toimintatapoja joita lapsilta odotetaan. Strukturoitu päiväjärjestys ja tietyt rutiinit luovat rajat jo itsessään tueksi lapsen käyttäytymiselle. (Kanninen & Sigfrids 2012, 21–22.)

5.2 Yhteistyö päivähoitossa

Kasvatuskumppanuus sanaa ei varhaiskasvatuksessa enää jatkossa tulla käyttämään, vaan sana korvataan yhteistyöllä uuden varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti. Uuden varhaiskasvatussuunnitelman on tavoitteena tulla voimaan 1.8.2017. Opinnäytetyön lähteissä kuitenkin kasvatuskumppanuutta käytetään vielä terminä, jonka vuoksi käytän sitä myös työssäni.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005, 31) kerrotaan, että päivähoitossa kasvatuskumppanuudella tavoitellaan yhteistyötä lapsen huoltajien ja päivähoiton kasvattajien kesken. Onnistuneessa kasvatuskumppanuudessa molemmat tahot ovat sitoutuneet yhteiseen päämäärään – toimimaan yhdessä tukien lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Jotta yhteistyö on toimivaa, tulee rakentaa hyvä luottamus, molemminpuolinen kunnioitus sekä toimia tasavertaisesti. Lapsen ensisijainen kasvatusoikeus ja vastuu kasvattamisesta, on aina lapsen huoltajilla. He myös tuntevat lapsen parhaiten. Päivähoiton kasvattajien vastuulla on kasvatuskumppanuuden ja tasavertaisen yhteistyön luominen ja mahdollistaminen. Kasvatuskumppanuus rakentuu siis lapsen huoltajien ja päivähoiton kasvattajien tiedoista ja kokemuksista, jolloin lapsi saa parhaat mahdolliset edellytykset hyvinvoinnille

ja turvalliselle kehitymiselle. Vuorovaikutus perheen ja päivähoidon välillä on erityisen tärkeää. Keskusteluissa tulevat ilmi molempien osapuolten arvot, näkemykset ja vastuut. Näistä asioista on tärkeää keskustella myös työyhteisössä.

Päivähoidon kasvattajat sopivat lapsen huoltajien kanssa lapsen asioista siten, että ne miellyttävät molempia osapuolia. Huoltajille tulee järjestää mahdollisuuksia osallistua kasvatustilaisuuksiin omasta lapsesta henkilökunnan kanssa. Lisäksi keskustelumahdollisuuksia tulee järjestää yhdessä muiden lasten vanhempien ja koko henkilökunnan kanssa. Tavoitteena kasvatuskumppanuudessa on myös varhainen tunnistaminen, mikäli lapsella on mahdollista tuen tarvetta kehityksessä tai oppimisessa. Tällöin huoltajien kanssa voidaan suunnitella ja toteuttaa yhteinen toimintastrategia lapsen auttamiseksi ja tukemiseksi. Jotta hyvä kasvatuskumppanuus voidaan rakentaa eri yhteistyötahojen välille, tulee kaikkien olla tietoisia lapsen tilanteesta. Esimerkiksi neuvola on tiiviissä yhteistyössä niin perheen, lastensuojeluyksikön kuin päivähoidonkin kanssa. (Adoptoitu tai sijoitettu lapsi Ylöjärven varhaiskasvatuksessa 2009, 6.)

5.2.1 Yhteistyö sijaishuoltopaikan kanssa

On tärkeää, että lapsella on päivähoitopaikassa viihtyisä, turvallinen ja hyvä olo. Jokaisella sijaishuoltopaikalla ja lapsella on erilainen historia ja tarpeet päivähoitolle. Adoptoitu tai sijoitettu lapsi Ylöjärven varhaiskasvatuksessa –oppaan (2009, 6) mukaan kasvatuskumppanuuteen tulee panostaa, jotta sijaishuoltopaikan ja päivähoitopaikan välille syntyy avoin, rehellinen ja dialoginen kumppanuus. Päivähoitoa aloitettaessa on tärkeää, että perhe saa tutustua päivähoitopaikkaan riittävästi. Lapsen elämästä – menneisyydestä nykyyhetkeen on hyvä keskustella, jotta lasta voidaan ymmärtää helpommin ja saadaan kiinni lapsen tarpeista. Jokaisen hoitopäivän jälkeen on hyvä sijaisvanhemmille tai lastensuojeluyksikön työntekijälle kertoa kuulumiset ja huomiot lapsen päivästä.

Päivähoidossa lapselle ”omahoitajan” nimeäminen helpottaa hoidon aloittamista ja luottamussuhteen rakentamista. Lapsen asuessa sijaishuoltopaikassa vastaa lapsen käytännön asioista sijaisperhe tai lastensuojeluyksikkö. Näin ollen varhaiskasvattajat ovat vuorovaikutuksessa heidän kanssaan lapsen asioista. He ovat muka-

na myös lapsen henkilökohtaisen hoito- ja kasvatussuunnitelman teossa ja arvioinnissa. Lapsen sosiaalityöntekijät keskustelevat lapsen sijaishuoltopaikan kanssa myös päivähoitoon liittyvistä asioista. Sosiaalityöntekijät voivat osallistua myös palavereihin päivähoidossa. Pääasiassa sijaishuoltopaikalla on kuitenkin vastuu hoitaa lapsen asioita, joita lapsen biologiset vanhemmat eivät luonnollisesti sillä hetkellä hoida. (Adoptoitu tai sijoitettu lapsi Ylöjärven varhaiskasvatuksessa 2009, 25.)

Sijaishuoltopaikkaa sitoo vaitiolovelvollisuus eivätkä he sen vuoksi voi välttämättä kertoa päivähoitoon lasta ja hänen biologista perhettä koskevia asioita. Tilanne on eri, mikäli lapsen biologiset vanhemmat antavat luvan tietojen kertomiselle. Salasapitoa voidaan rikkoa, mikäli sen katsotaan olevan lapsen etu ja siihen on erittäin painava syy. Päivähoidossa voi esimerkiksi olla tilanne, jossa lapsen käytöksestä tai lapsen esittämistä kysymyksistä herää kasvattajien huoli. Tilanteessa tulee aina keskustella sijaishuoltopaikan ja lapsen sosiaalityöntekijän kanssa, joka päättää miten edetään. (Adoptoitu tai sijoitettu lapsi Ylöjärven varhaiskasvatuksessa 2009, 25.)

5.2.2 Yhteistyö sosiaalitoimen kanssa

Sinkkosen (2015, 152–153) mukaan lastensuojelun sosiaalityöntekijän rooli on hyvin ristiriitainen. Sosiaalityöntekijän tulisi tukea perheiden koossa pysymistä, mutta toisaalta taas oltava valmis sijoittamaan lapsi tarvittaessa. Sijaishuoltopaikan aikuiset voivat olla ihmeissään siitä, että sosiaalityöntekijä tukee lapsen yhteyttä vanhempiin, vaikka se heidän mielestään olisi lapselle vahingollista. Jotta lapsi saa mahdollisimman sopivan sijaishuoltopaikan, tulee lapsen asioista olla täysin rehellinen ja avoin. Tällöin sijaishuoltopaikka on osannut ennalta varautua esimerkiksi lapsen haastavaan käytökseen ja riskit sijoituspaikan vaihdosta minimoidaan. Lisäksi, kun ongelmiin on osattu varautua, voi sijaishuoltopaikan aikuiset hakea konsultaatiota tai työnohjausta.

Ahopalon (2011, 55) tekemässä tutkimuksessa tulee ilmi päivähoidon kasvattajien kokemus yhteistyöstä lastensuojelun kanssa. Yhteistyön todettiin rakoilevan, mutta toisaalta kasvattajilla ei ollut edes odotuksia yhteisestä päämäärästä. Päivähoidon

työntekijät olivat hyvin epävarmoja miten lastensuojelun työntekijät toimivat ja min-kälaisia toimenpiteitä he voivat tehdä. Tutkimuksessa olleet kasvattajat toivoivat, että heitä perehdytettäisiin enemmän lastensuojeluun ja lisäksi päivähoidon per-heille tuotaisiin tietoisuutta lastensuojelusta.

5.3 Yhteistyö biologisten vanhempien kanssa

Lapsen huoltajalla on oikeus saada tietoa lapsen päivähoidosta sekä osallistua lapsen palaveriin. Sosiaalityöntekijän tai sijaishuoltopaikan tehtävänä on tiedot-taa lapsen asioista lapsen huoltajille, mikäli he eivät palaveriin pääse osallistu-maan. (Sijoitettu lapsi varhaiskasvatuksessa ja koulussa Orimattilassa 2015.) Adoptoitu tai sijoitettu lapsi Ylöjärven varhaiskasvatuksessa–oppaassa (2009, 24) tuodaan esille, että lapsen biologisten vanhempien toiveet tulee selvittää ja huo-mioida, kun lapselle järjestetään päivähoitoa. Lapsen biologiset vanhemmat päät-tävät aina lapsen kansallisuudesta, nimestä sekä uskonnosta. Halutessaan lapsen biologiset vanhemmat voivat hakea huostaanoton lopettamista. Tällöin tulee kui-tenkin varmistaa, että huoltaja on selvillä huostaanoton lopettamisen edellytyksis-tä, jottei lasta altisteta epävarmuuteen tai turhiin toiveisiin.

Biologisten vanhempien on yleensä vaikea ymmärtää ja kohdata oman lapsen kiintyminen sijaishuoltopaikan aikuisiin tai muihin lasta hoitaviin aikuisiin. Tapaa-miset lapsen kanssa voivat aiheuttaa voimakkaita tunnereaktioita. Joskus biologi-sen vanhemman on vaikea pitää yhteyttä lapseen, josta hän on joutunut luopu-maan. Vanhemmalla on elämässään kriisitilanne ja hän kokee alemmuuden tunnetta, syyllisyyttä ja häpeää. Yleensä biologiset vanhemmat kokevat myös mustasukkaisuutta vanhemmuudesta. Toisaalta vanhemmilla ei välttämättä ole realistista käsitystä omasta vanhemmuudestaan ja heidän saattaa olla vaikea toi-mia vanhemmuudessaan lasta tyydyttävällä tavalla. (Adoptoitu tai sijoitettu lapsi Ylöjärven varhaiskasvatuksessa 2009, 24.)

Hänninen (2016, 81–82) kirjoittaa, että sosiaalityöntekijän tehtävänä on kertoa lapselle sekä hänen biologisille vanhemmilleen, ettei lapsen sijoitus katkaise hei-dän välistä yhteydenpitoa. Lapsi ja vanhemmat voivat olla yhteydessä toisiinsa tapaamalla, soittelemalla ja viestittelemällä mikäli niin sovitaan. Osa lapsista tapaa

vanhempiaan sijaishuolto paikassa tai erillisessä tapaamispaikassa. Tapaamiset voivat olla valvottuja, mikäli on huoli lapsen turvallisuuden tunteesta. Osa lapsista viettää kotiviikonloppuja tai lomaa biologisten vanhempien luona. Jokaisen lapsen ja perheen tilanne on erilainen, minkä vuoksi myös tapaamiset ovat erilaisia ja eripituisia. Usein lapsen biologiset vanhemmat toivovat lisää tapaamisia, mutta sijaishuolto paikka taas saattaa olla huolissaan tapaamisten vaikutuksista lapseen. Lapsi saattaa olla entistä levottomampi ja takertuvaisempi, kun tulee tapaamisesta.

5.4 Omahoitajuus

Kanninen ja Sigfrids (2012, 67–69) toteavat, että päivähoiton aloitus on lapselle hyvin stressaavaa. Lapsen sopeutumiseen vaikuttavat monet eri asiat, kuten lapsen ikä, aikaisemmat hoitokokemukset ja erot, lapsen temperamentti, perheen elämäntilanne sekä se miten hoidon aloittaminen järjestetään. Lapsen iso elämänmuutos voi näkyä eroahdistuksena sekä pelkona uusia ihmisiä ja asioita kohtaan. Lapsi voi näyttää myös surua, kiukkua ja vetäytymistä tai lapsi voi olla hyvin takertunut hoitajaansa. Rusanen (2011, 29) toteaa, että lapsen tulisi antaa päivähoitossa kiinnittyä hänelle tärkeään aikuiseen ja antaa lapsen kulkea tiiviisti aikuisen kanssa varsinkin hoidon alussa. Luontevinta lapselle olisi, että hän saisi itse valita ryhmän aikuisista henkilön, jonka kokee turvallisimmaksi ja luotettavimmaksi hänelle itselleen.

Salminen ja Tynninen (2011, 12, 15) kirjoittavat, että omahoitajuus on työmenetelmä, jossa lapselle nimetään hoitopäivän ajaksi oma hoitaja, joka sitoutuu vastaamaan lapsesta päivän ajan. Menetelmä on kehitetty tukemaan päivähoitoa aloittavan lapsen sosiaalisia vuorovaikutustaitoja ja auttamaan lasta sopeutumisessa uuteen arkeen ja paikkaan. Omahoitajuus mahdollistaa laadukkaan päivähoiton, josta on hyötyä niin lapselle, perheelle kuin kasvattajillekin. Omahoitaja on lapselle turvallinen aikuinen, joka luo lapseen ja hänen perheeseensä hyvän luottamussuhteen sekä turvallisuuden tunteen. Omahoitajan avulla lapselle voidaan luoda rutiinit ja turva hoitopäivään. Lapsi saa harjoitella uusia taitoja tutun aikuisen kanssa. Kun lapsi on saanut olla ja kulkea omahoitajansa kanssa riittävän ajan,

alkaa hän itse irrottautua hoitajasta ja ottamaan kontaktia myös muihin kasvattajiin.

Kanninen ja Sigfrids (2012, 118) jatkavat, että pienelle lapselle tärkeintä olisi, että kaikki toiminta tapahtuisi mahdollisimman paljon pienryhmissä, jotka olisivat jaettu omahoitajien mukaan. Omahoitaja olisi tällöin mukana kaikissa päivän toiminnoissa, kuten ruokailussa ja nukkumisessa. Siirtymätilanteet aktivoivat lapsen kiintymyssysteemin eli nostavat esiin lapsen turvan kaipuun. Yleensä lapset hakeutuvat leikkimään omahoitajan lähelle ja käyvät säännöllisesti varmistamassa missä omahoitaja on.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Seuraavaksi kerron, miten olen tutkimukseni toteuttanut sekä kuvailen aineiston keruussa ja analysoinnissa käyttämiäni menetelmiä. Lisäksi kerron haastateltavieni taustatiedoista.

6.1 Laadullinen tutkimus ja teemahaastattelu

Tutkimuksen toteutustavaksi valitsin kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2009, 161) kirjoittavat, että laadullisen tutkimuksen pohjana on todellisen elämän kuvaaminen, koska se on aina monitahoinen. Huomioon tulee kuitenkin ottaa, ettei todellisuutta voi rikkoa osiin. Koetut asiat ja tapahtumat vaikuttavat aina toisiinsa, jonka vuoksi kohdetta yritetään tutkia mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Perimmäisenä tarkoituksena on tosiasioiden löytäminen tai paljastaminen sen sijaan, että todennettaisiin jo olemassa olevia väittämiä. Valitsin kvalitatiivisen tutkimuksen, koska halusin valita tutkimusmenetelmän, jossa tulisi ilmi haastateltavien omakohtaiset kokemukset ja havainnot, arvoja unohtamatta.

Laadullisen tutkimuksen tyypillisiä piirteitä ovat muun muassa aineiston kerääminen luonnollisissa tilanteissa. Tutkija haluaa koota aineistoa keskustelemalla tutkitaviansa kanssa luottaen omiin havaintoihinsa eikä esimerkiksi tietoon, joka kerätään mittausvälineillä. Tutkimuksen kohderyhmä valitaan tietoisesti. Tutkimussuunnitelma voi laadullisessa tutkimuksessa muovautua tutkimuksen edetessä. Suunnitelmaa voi muuttaa tilanteiden mukaan ja siinä voidaan edetä joustavasti. Kaikki tapaukset ovat kuitenkin ainutlaatuisia. Tutkija pyrkii tuomaan esille odottamattomia seikkoja, jonka vuoksi tarkoituksena ei ole teorian testaaminen vaan aineiston moninainen ja yksityiskohtainen tarkastelu. (Hirsjärvi ym. 2009, 164.) Myös omassa työssäni nousi esille samanlaisia asioita. Kohdejoukko valikoitui varhaiskasvattajista, joilla oli kokemusta sijaishuollossa olevien lasten hoidosta. Haastateltavien oma ääni pääsee oikeuksiinsa tuloksissa käyttämieni sitaattien kautta. Niistä voidaan tulkita, että jokainen haastateltava pystyi tuomaan kaikki tunteensa esille yksityiskohtaisesti ja ainutlaatuisesti.

Halusin käyttää tiedonkeruumenetelmänä ehdottomasti haastattelua, jolloin olisin suorassa vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa ja voisin luoda tilanteessa luottamuksellisen ilmapiirin. Hirsjärvi ja Hurme (2008, 48) toteavat, että teema-haastattelussa korostetaan haastateltavien omaa kokemusta asioista sekä heidän määritelmiään tilanteista. Teemahaastattelussa oleellista on, ettei esitetä kovin yksityiskohtaisia kysymyksiä, vaan haastattelu etenee tiettyjen teemojen mukaan. Teemahaastatteluissa voidaan käydä hyvin syvällisiäkin keskusteluja aiheesta. Haastattelut olivat mielestäni onnistuneita juuri siinä, että sain haastateltavilta syvällisiä ja rehellisiä vastauksia.

Hirsjärvi ym. (2009, 204–205) toteavat, että haastattelua voidaan kutsua ainutlaatuiseksi tiedonkeruumenetelmäksi, koska tällöin ollaan suoraan vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa. Näin ollen haastattelu sallii myös joustavuuden aineistoa kerättyä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa haastattelua onkin käytetty päämenetelmänä. Haastattelussa voidaan joustavasti säädellä aineiston keruuta tilanteen sekä haastateltavan mukaan. Haastateltava pystyy tuomaan avoimesti esille hänelle tärkeitä asioita ja hän on aktiivinen osapuoli keskustelussa, jossa mukana ovat myös ilmeet ja eleet. Haastattelussa saadaan laajoja vastauksia, joita voidaan tarpeen mukaan selventää tai syventää. Lisäksi voidaan kysyä lisäkysymyksiä tarpeen vaatiessa.

Haastattelussa esitin lisäkysymyksiä tai tarkentavia kysymyksiä, mikäli halusin selventää tiettyä asiaa haastateltavalta. Pystyin myös muokkaamaan kysymysten järjestystä, mikäli koin sen tarpeelliseksi. Ensimmäisen haastattelun jälkeen korjasin hieman haastattelulomaketta (LIITE 1), koska huomasin sen olevan liian laaja. Olin laatinut kysymyksiä liian tarkasti ja olin lähes varma, että ne tulisivat esille joka tapauksessa. Myös uusi teema nousi ensimmäisen haastattelun jälkeen esille, jonka halusin lisätä teemahaastattelurunkoon (LIITE1). Seitsemässä muussa haastattelussa käytin samaa haastattelurunkoa muokkaamatta sitä enää. Koin sen tällöin toimivaksi.

6.2 Aineiston keruu ja tutkimusprosessi

Aloitin tutkimuksen tekemisen keväällä 2015 pohtien aiheen valintaa. Tutkimuslupaa hain kahdelta eri kunnalta Länsi-Suomen alueelta. Saatuani luvat otin yhteyttä kuntien päivähoidon esimiehiin sähköpostitse sekä puhelimitse. Sain heiltä mahdollisten haastateltavien yhteystiedot. Laitoin sähköpostia mahdollisille haastateltaville, jossa kerroin aiheestani sekä haastatteluun kuuluvista asioista. Kerroin myös, ettei haastateltavien henkilöllisyys tule paljastumaan tutkimuksessa. Sain tutkimukseeni kahdeksan eri haastateltavaa, jotka olivat töissä neljässä eri päiväkodissa. Lisäksi yksi haastateltavista toimi erityislastentarhanopettaja. Kaikki haastateltavat olivat naisia. Suoritin osan haastatteluista syksyllä 2015 ja osan keväällä 2016. Tein tietoisin päätöksen, etten lähetä haastateltaville haastattelulomaketta (LIITE 1) etukäteen, jotta vastaukset olisivat mahdollisimman spontaaneja. Muutama haastateltavista toikin esille, että ajatus oli hyvä, koska tällöin he eivät liikaa etukäteen miettineet vastauksia. Haastattelut tallensin nauhurille. Tutkimuksessa esioletuksena oli, että kaikilla haastateltavilla oli kokemusta sijaishuollossa olevan lapsen hoitamisesta.

Toteutin kaikki haastattelun yksilohaastatteluina työntekijöiden omalla työpaikalla. Kaikissa haastatteluissa olimme haastateltavan kanssa kahdestaan rauhallisessa tilassa, kuten kahvihuoneessa, toimistossa tai tyhjässä ryhmätilassa, jolloin mahdollisilta häiriötekijöiltä vältyttiin. Jokaisen haastattelun alussa kerroin vielä, mitä työni koskee, aineiston luotettavasta käsittelystä sekä nauhoitusta koskevista asioista. Haastatteluiden kesto vaihteli puolesta tunnista kahteen tuntiin. Osassa haastatteluissa jouduimme kirmämään loppua kohden, koska haastateltavan oli palttava töihin. Kaikki kohdat ehdimme kuitenkin aikataulusta riippumatta käydä läpi mielestäni riittävän syvällisesti. Litterointia tehdessäni kuului osan nauhoituksen taustalla jonkin verran viereisessä tilassa olevien lasten ääniä mutta sain silti hyvin selvää haastatteluista eikä se vaikuttanut litterointiin.

6.3 Tutkimustulosten analysointi

Analysoin tutkimustulokseni teemoittelun avulla. Teemoittelussa aineisto ryhmitellään ja jaotellaan aihepiirien mukaan, jonka jälkeen siitä etsitään varsinaisia tee-

moja (Teemoittelu [Viitattu 0.10.2016].) Teemoittelussa analyysivaiheessa esille nousee piirteitä, jotka saattavat olla yhteisiä monelle haastatellulle. Ne voivat olla lähtöisin teemahaastattelun teemoista ja yleensä lähtökohtateemat tulevat ilmi. Näiden teemojen lisäksi voi esiin nousta muita teemoja, jotka ovat yleensä lähtöteemoja mielenkiintoisempia. Teemat, jotka analyysistä nostetaan esille pohjautuvat tutkijan omiin tulkintoihin haastateltavien kertomista asioista. Saman aiheen alle kuuluvat asiat koodataan samaan luokkaan. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 173.) Tutkimuksessani nousi esille useita teemoja, joista haastateltavat kertoivat samankaltaisia asioita. Lisäksi esille nousi myös odottamattomia teemoja, kuten esimerkiksi henkilökunnan osaamisen haasteet.

Litteroin ensin jokaisen haastattelun mahdollisimman pian haastattelun jälkeen, jolloin se oli vielä tuoreessa muistissa. Litteroituani kaikki haastattelut luin aineistoa läpi useamman kerran hahmottaakseni sitä. Tutkimuksen analyysinteon aloittamisen koin hieman haastavaksi ja mietin tarkkaan miten sen tekisin. Tämä johtui ehkä siitä, että aineistoa oli paljon ja sitä oli vaikea rajata. Jaoin teemat värikoodeihin, jonka jälkeen kokosin tietokoneelle jokaisesta teemasta tekemiäni päätelmiä sekä haastateltavien sitaatteja, jolloin aineistoa oli helpompi hahmottaa. Lopulta sain mielestäni koottua aineistosta hyvän kokonaisuuden.

6.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Hirsjärvi ym. (2009, 23–26) kirjoittavat, että tutkimuksen teossa on otettava huomioon monia eettisiä kysymyksiä. Jokainen tutkija on vastuussa siitä, että toimii periaatteiden mukaisesti ja noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä. Ensinnäkin jo pelkkä tutkimusaiheen valinta on eettinen ratkaisu. Tällöin tulee miettiä, miksi tutkimusta aletaan tehdä ja kenen ehdoilla aihe valitaan, halutaanko tehdä haastavasta aiheesta, pinnalla olevasta aiheesta vai esimerkiksi yhteiskunnallisesti merkittävästä aiheesta. Lähtökohtana tutkimuksenkin tekemisessä on aina ihmisarvon kunnioittaminen. Ketään ei pakoteta osallistumaan tutkimukseen ja varmistetaan, että tutkimukseen osallistuva henkilö tietää mihin on ryhtymässä. Tutkimusta tehdessä rehellisyys on erittäin tärkeää ja se tulee huomioida erityisesti lähteitä käytettäessä ja merkattaessa sekä tuloksia raportoidessa. Tulokset tulee kertoa niin

kuin ne ovat ja raportoinnin tulee olla riittävää. Omassa tutkimuksessani noudatan luotettavuuden kriteerejä. Olen kuvaillut aineistonkeruuta todenmukaisesti ja ker-tonut tuloksista rehellisesti. Lisäksi kaikki haastateltavat tiesivät etukäteen haastat-telujen tarkoituksesta ja saivat itse päättää osallistuvatko tutkimukseen.

Tuomi ja Sarajärvi (2009, 125, 127, 135–136) mainitsevat, että tutkimuksen tulok-set vaikuttavat aina eettisiin valintoihin sekä toisaalta myös eettiset kannat vaikut-tavat tutkijan tieteellisessä työssä tekemiin valintoihin. Jotta tutkimuksesta tulee hyvä, ohjaa sitä aina eettinen sitoutuneisuus. Kun tarkastellaan objektiivisuuden ongelmaa, on tärkeä erottaa toisistaan havaintojen puolueettomuus sekä luotetta-vuus. Puolueettomuudessa tarkastellaan tutkijan tavoitetta pyrkiä ymmärtämään ja kuulemaan tiedonantajia itsenään, vai suodattaako tutkija saamansa tiedot oman kehüksensä läpi. Pohdittaessa tutkimuksen luotettavuutta, tulisi pyrkiä huomioi-maan myös tutkijan oma puolueettomuusnäkökulma. Mielestäni onnistuin olemaan tutkimuksessa puolueeton. Yritin tehdä haastattelukysymykset (LIITE 1) mahdolli-simman laajasti, jotta haastateltava pystyi avoimesti tuomaan oman kantansa esiin.

Tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä tulee aina arvioida, vaikka se ei mielekäs-tä olisikaan. Tutkimuksen luotettavuutta todentaa tutkijan kertominen avoimesti ja selkeästi siitä, miten tutkimus on toteutettu. Tällöin kerrotaan esimerkiksi aineiston keräämisen olosuhteista, haastatteluihin käytettävästä ajasta, häiriötekijöistä tai virhetulkinnoista. Lisäksi tulosten analyysivaiheessa ja tulosten tulkinnassa teh-dään yleensä luokitteluita, joista tulisi myös lukijalle kertoa perusteluita. Tällöin suorat lainaukset auttavat lukijaa hahmottamaan tuloksia. (Hirsjärvi ym. 2009, 231.) Tuomi ja Sarajärvi (2009, 140–141) jatkavat, että tutkijan tulee kertoa miten tutkimusaineisto on kerätty ja analysoitu, tällöin myös tutkimustulokset tulevat sel-keämmin esille. Tutkijan täyty pitää ehdotonta huolta siitä, ettei tutkittavien henki-löllisyys paljastu. Omassa tutkimuksessani pätee mielestäni samat asiat. Olen ra-portoinut tutkimuksen eri vaiheita todenmukaisesti ja selkeästi sekä käyttänyt lainauksia tulosten yhteydessä. Lisäksi olen käyttänyt lähdeviittauksia asianmukai-sesti.

Erityistä huomiota kiinnitin haastateltavien yksityisyydensuojaan. Kerroin jo haas-tateltavia etsiessä, ettei heitä pystytä tunnistamaan työstäni. Lisäksi toin esille, että

tuhoan aineistot, kun työ on saatu valmiiksi. Nauhoittamani haastattelut tuhosin heti litterointien jälkeen. Yksityisyydensuojan vuoksi en myöskään työssäni kerro missä kunnissa haastattelut on tehty.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa tarkastelen tutkimustuloksia, jotka nousivat haastatteluista esille. Olen jakanut aiheet sijaishuollossa olevan lapsen hyvinvointiin ja turvallisuuteen, tuen tarpeeseen, yhteistyöhön sekä henkilökunnan osaamisen haasteisiin. Lisäksi olen koonnut teemoista pienempiä osioita. Haastatteluissa tulleiden suorien lainausten myötä havainnollistan haastateltavien kokemuksia ja mielipiteitä.

Selvitin ensin haastateltavien taustatietoja kuten ammatin ja työvuodet lastenhoito alalla. Haastateltavista kolme oli ammatiltaan lähihoitajia, yksi oli lastenohjaaja, kaksi oli lastentarhanopettajaa ja kaksi oli sosionomia (AMK). Lisäksi yhdellä heistä oli erityislastentarhanopettajan koulutus sekä pätevyys toimia neuropsykiatrisena valmentajana. Haastateltavien työkokemus vaihteli kahdesta vuodesta kolmeen kymmeneen vuoteen. Kaikki kahdeksan haastateltavaa olivat naisia.

Kysyttäessä millainen kokemus kasvattajilla on sijaishuollossa olevien lasten hoidosta, selvisi, että jokainen oli hoitanut useampaa kuin yhtä sijaishuollossa olevaa lasta uransa aikana. Näiden lasten iät sijoittuvat yhdestä kuuteen ikävuotta. Suurimmalla osalla kasvattajista oli kokemusta sekä perhehoidossa, että lastensuojeluyksikössä asuneista lapsista. Vaikka kaikki työntekijät olivatkin tällä hetkellä töissä päiväkodissa, osalla heistä oli kokemusta myös ryhmäperhepäivähoidosta sekä perhepäivähoidosta.

Kysyin jokaisen teeman kohdalla aluksi, mitä kasvattajat ajattelevat aiheesta yleisellä tasolla ja mitä siihen sisältyy. Pyrin esittämään haastattelukysymykset johdattelematta vastaajia. Haastattelun alussa kysymykset painottuivat yleisesti kaikkiin päivähoidossa oleviin lapsiin, jonka jälkeen sijaishuollossa olevan lapsen näkökulmaan.

7.1 Sijaishuollossa olevan lapsen hyvinvoinnin ja turvallisuuden toteutuminen päivähoidossa

Ensimmäisenä teemana haastattelussa oli lapsen hyvinvoinnin toteutuminen päivähoidossa. Kysyin mitä päivähoidolla tavoitellaan sijoitetun lapsen kohdalla, kuin-

ka lapsen hyvinvointi pyritään turvaamaan ja näkykö lapsen muuttuvat tilanteet päivähoitossa. Kysyin myös miten kasvattajat kokevat lapsen kiintymyssuhteet. Halusin selvittää millaista osaamista kasvattajilla on lastensuojelusta sekä mikä olisi kasvattajien mielestä sijaishuollossa olevalle lapselle sopivin päivähoitopaikka. Lisäksi kysyin, onko turvallisuus päivähoitossa taattua ja millaisia uhkaavia tilanteita on ollut.

Hyvinvoinnin tavoitteet. Haastatteluissa nousi selkeästi kasvattajien ajatus lapsen perustarpeiden ja perushoivan huomioimisesta. Kaikki lapset ovat omia persoonia, joten toiminnassa täytyy ottaa huomioon lapsen yksilöllisyys. Toiset lapset tarvitsevat harjoitusta enemmän kuin toiset.

Päivähoidolla tavoitellaan pysyvyyttä, pysyvät aikuiskontaktit, olisi turvalliset ja luotettavat aikuiset. Sitten rutiinit, kun saattaa olla että lapsella on rytmitkin sekaisin, että olisi säännöllinen turvallinen arki. Sijaishuollossa olevan lapsen kohdalla tavoitellaan vielä enemmän läheisyyttä, syliä ja sitä mistä lapsi on saattanut jäädä paitsi. (H8)

Päivähoidon tulee tarjota turvalliset puitteet; syliä, rajoja ja rakkautta. Samat jutut sijaislapsella mutta riippuen aina lasten taustoista, että tarviiko se vielä enemmän syliä ja rajoja tai muuta. (H7)

Jokaisen haastateltavan mielestä selkeä päivärhythmi, rutiinit ja rajat ovat sijaishuollossa olevalle lapselle etu. Rutiinit luovat perusturvallisuuden. Lapselle annetaan läheisyyttä ja syliä, eikä häntä jätetä yksin huonon hetken tullessa. Lastensuojeluyksikössä asuville lapsille selkeä päivärhythmi oli erityisen tärkeä.

Jotta lapsella olisi mahdollisimman hyvät puitteet olla päivähoitossa, on mielestäni päivähoitopaikan valinta tärkeä asia. Esitin haastateltaville kysymyksen mikä heidän mielestään olisi sijoitetulle lapselle sopivin päivähoitopaikka. Vastaukset olivat hyvin erilaisia.

Isosta ryhmästä on ollu sijoitetulle lapselle haittaa. Nämä lapset tekevät itsensä näkyviksi, että vaatikin enemmän niin kyllä nämä hiljaisemmat ja rauhallisemmat lapset jäi sitten sivummalle. Kyllä siinä on ollut hommaa, kun ei ole ikinä ollut hoidos eikä näin isos ryhmäs, niin kaikki rajojen asettamiset ja tälläset tuli. Sitte, jos jostakin joutuu kieltämään, niin siitä lapsesta huomaa, että sillä oli sellanen pelko, että jätetäänkö se nyt yksin. (H7)

Nää lapset, joilla on tunne-elämäs ongelmia ja ryhmät on suuria, ei ehkä ole ihan oikeassa paikassa silloin täällä. Pieni ryhmä olis useimmiten paras mutta näitä ei koskaan laiteta perhepäivähoitoon, vaikka lapselle se olis paras. Se suositus tulee hyvin herkästi, että tarvii päiväkotipaikan. Eihän tää mitään autuaista hommaa ole olla täällä päiväkodis. (H4)

Päiväkoti, ja sitä mä perustelen henkilökunnan koulutuksella. Joskus on mennyt perhepäivähoitoon tai ryhmikseen, jos on pitänyt nopeasti saada hoitopaikka mutta aina heidätkin on myöhemmin siirretty päiväkotiin. Lapsi voi myös mennä jonon ohi, jotta saa päiväkotipaikan. (H3)

Osa kasvattajista oli sitä mieltä, että päiväkotipaikka olis paras, koska henkilökuntaa on enemmän ja kasvattajat ovat koulutetumpia. Lähes kaikki kuitenkin pohtivat perhepäivähoitoa lapselle edunmukaisemmaksi vaihtoehdoksi pienen ryhmän vuoksi. Haasteena perhepäivähoidossa koettiin työntekijän yksin oleminen. Päiväkodissa voidaan vaihtaa välillä kasvattajaa, jos jokin tilanne käy liian raskaaksi. Lisäksi koettiin, että päiväkodissa voidaan konsultoida muita työntekijöitä nopeammin ja saada sitä kautta tukea. Kaikki haastateltavat nostivat esille suuret ryhmäkoot päiväkodeissa. Tutkimukseen osallistuneista päiväkodeista jokainen ryhmä oli täynnä tai lähes täynnä, ja osassa suhdeluvut ylittyivät reilusti. Sijoitettu lapsi tarvitsee paljon tukea ja arjessa kasvattajien on vaikea sitä tarjota, jos ryhmä on liian suuri tai haastava.

Hyvinvoinnin haasteet. Selvitin haastateltavilta onko heillä ollut tietoa etukäteen lapsista, jotka asuvat sijaishuollossa ja ovat tulossa päivähoitoon. Mitä he tietävät lapsesta etukäteen ja onko lapsen taustoista tarpeellista tietää.

Meille tulee tieto että tällöinen lapsi on tulossa, joka on sijoitettu perheeseen. Sitten saatetaan tietää lapsen ikä ja, että esimerkiksi on puheviivästymä ja vaippa. Siinä se on se tieto. En kaipaa lapsesta ennakoon tietoa, koska tällöin ei tule ennakkokäsityksiä. On helpompi huomata täällä sitten itse, mitä lapsi osaa ja mitä ei. (H3)

Taustoja on hyvä tietää, jotta osaa ajatella mistä mikäkin voi heijastua. Me ollaan saatu tiedot miksi lapsi on sijoitettu. (H7)

Me tiedetään hyvin lasten taustoista. Sijaisvanhemmat on ne jotka meille siitä kertoo. Jos ne ei haluaisi kertoa, me ei tiedettäis yhtään mitään. (H4)

Osassa päivähoitopaikoissa ei osattu ennalta varautua sijaishuollossa olevan lapsen hoidon aloitukseen, jolloin ei voitu ennakoida lapselle seesteisempää hoidon aloitusta tai sopia yhteistyöstä ja toimintamallista jo etukäteen. Kasvattajat nostivat esille haastatteluissa, että he eivät välttämättä tienneet mitään lapsen taustoista. Kaikki olivat sitä mieltä, ettei päivähoiton tarvitse kaikkia yksityiskohtia tietää. Suurin osa haastateltavista oli kuitenkin samaa mieltä siitä, että lapsen taustoista olisi hyvä tietää etukäteen, jotta lasta osattaisiin auttaa ja tukea ja häntä pystyttäisiin ymmärtämään paremmin. Yksi haastateltava toi esille, ettei kaipaa lapsesta tietoa enakkoon.

Sijoitetulla lapsella saattaa olla traumoja tai haastavia tilanteita, jotka ovat jääneet mieleen. Mikäli kasvattajat tietäisivät oireista joita päivähoidossa saattaa näkyä, pystyisivät kasvattajat ennakoimaan lapselle haastavia tai jopa traumaattisia tilanteita ja antamaan lapselle tukea niiden kohtaamisessa. Osa päivähoitopaikoista sai tietää lasten taustoista sijaisvanhemmilta. Yleensä tiedon kulku on sopimusky-symys lapsen sosiaalityöntekijän, sijaishuoltoapaikan ja biologisen perheen kanssa.

Aineistosta nousi esille, että päivähoiton aloitus on sijaishuollossa oleville lapsille hyvin haastavaa ja rankkaa.

Hoidon aloitus on näyttänyt lapselle helpolta, mutta sitten se ei ehkä kuitenkaan ole sitä ollut. Lapsella on ollut kuori, ettei ole näyttänyt sitä. Jonkun ajan päästä todellisuus on purkautunut ja vaikeampi vaihe on jonkun ajan kuluttua tullut. Lapsi tarvitsee paljon syyliä, rajoja ja vakuuttelea siitä ettei ole mitään hätää. (H6)

Kyllähän se näkyy monesti näis lapsis, että ne on alkuun semmosia joko tosi takertuvaisia tai sitte ne on tosi etäisiä, että kyllä siinä menee hetki, että päästään semmoseen normaalitilaan. (H1)

Hoidon aloittaminen vaatii sijaishuollossa olevalta lapselta paljon, kun on monta uutta ihmistä sekä uusien sääntöjen ja arjen opettelua. Oireina näkyi itkuisuus, väkivaltaisuus, pureminen, lyöminen, tavaroiden heittäminen... kun hakivat sitä paikkaansa. Oireina saattoi olla myös rai-vohuutoa, kun kiukku tuli päälle, ei lapseen saanut mitään kontaktia. Yksi lapsi valitti fyysisiä oireita aina päiväunille mentäessä, pää- ja vatsakipua. Lapsi oli murehtijatyypin ja oirehti näin. (H7)

Kaikki haastateltavat toivat esille lapsen takertuvaisuutta kasvattajia kohtaan. Aluksi saattoi näyttää, että lapsi sopeutuu hyvin, mutta sitten lapsi onkin alkanut näyttämään tunteitaan vasta hetken kuluttua aloituksen jälkeen. Usein lasten oireet ja paha olo oli näkynyt uhmakkaana käytöksenä. Osalla lapsista oli myös fyysisiä oireita kuten erilaisia kipuja, kastelua ja tuhimista.

Missään yksikössä ei ollut käytössä omahoitajamenetelmää. Suurin osa haastateltavista toi omahoitajuutta ja sen tarvetta kuitenkin esille.

Pyritään siihen, että yksi sama aikuinen aina sitoutuis näihin lapsiin enemmän. Meillä on käytössä pienryhmät, mutta ei omahoitajuutta. (H7)

Tälle lapselle on tullut yhdestä hoitajasta vähän niinku omahoitaja, vaikka kyllä sille muutkin kelpaa. Kun tulee oikein rankka tilanne, tarttuu lapsi tähän hoitajaan. Omahoitaja menetelmää meillä ei muuten käytössä ole. (H5)

Lähes jokaisessa yksikössä oli pienryhmätoimintaa, joissa oli kiinteät ryhmät ja samat kasvattajat. Usein sijoitettu lapsi turvautuu enemmän muutamaan aikuiseseen, joista lapselle tulee tutumpia ja tärkeitä aikuisia, jotka kannattelevat lasta hoitopäivän ajan.

Kysyin haastatteluissa miten sijaishuollossa olevien lapsien muuttuvat tilanteet arjessa vaikuttavat lapsiin. Lapsen tapaamiset tai kotilomat biologisten läheisten kanssa nousivat isona osana aineistossa. Lapsi oireili yleensä valtavasti ennen tai/ja jälkeen tapaamisten. Oman haasteensa siihen toi, ettei päivähoidossa välttämättä tiedetty tapaamisista ollenkaan. Toiset lapset näkevät biologisia läheisiä säännöllisesti ja pidempiäkin aikoja, osa tapaa valvotusti esimerkiksi muutaman tunnin kerran kuukaudessa.

Näkyä yleensä aina. Lapsi on levottomampi, voi olla ikävä biologisia vanhempia tai sijaisvanhempia – ikävä heijastuu usein, ja jos säännöt biologisilla vanhemmilla on hyvin erilaiset kun sijaisperheessä, niin sitten se hämmennys ja rajojen hakeminen näkyy täällä. Usein monta päivääkin sen viikonlopun jälkeen, kun on oltu kotona. (H4)

On levottomia, jos ne tietää, että ne on menos seuraavana viikonloppuna, vaikka äitin luo niin se levottomuus alkaa jo sillon. Ne odottaa hirveesti sinne pääsyä. Tai sitte on ollu sellasia tapauksia, jotka on

vähä pelännykki etukäteen ja sitte tosiaan seuraavalla viikolla se heijastuu semmosena levottomuutena ja itkuisuutena. (H1)

Osa saattaa sulkeutua eikä edes tiedetä, että on ollut tapaaminen. On ollut myös sellasia, että he eivät välttämättä yhdistä, että toi on äiti. Että lapsi ei yhdistä henkilöä, että hän on äiti... kun on kuitenkin niin harvakseltaan tapaamisia. Nämä tuo epätietoisuutta ja ristiriitaa lapsellekin. (H8)

Tutkimustuloksista tuli ilmi, että jokainen haastateltava koki lapsen oirehtivat tapaamisista biologisten vanhempien tai sukulaisten kanssa. Osa päivähoitopaikoista sai tietää tapaamisista, osalle ne tulivat ilmi vasta tapaamisen jälkeen lapsen oireilevan käytöksen myötä.

Kun on tienny, että on ollu kotiviikonloppu, nii monesti me saadaan ehkä tietääkki se vasta perjantaina, että ne on menossa, niin kyllä me yritetään ennakoida sitte niin, että maanantai varsinki olis rauhallinen päivä ilman mitään ylimääräisiä häsäyksiä ja sitte antaa sille lapselle huomiota mahdollisimman paljon. (H1)

Kyllä se näkyy. Että on levottomampi, itkuisempi ja herkemmin tulee konfliktia sekä lasten, että aikuisten kanssa. Lapsi purkaa itseään.. se voi olla aika raskastakin nähdä ja sitten taas erota omista vanhemmisista. Ollaan puhuttikin sijaisäidin kanssa, ettei voi tietää mitä se lapsi ajattelee siellä päässään. Me ei välttämättä tiedetä tapaamisista, mutta sitten, kun on tullut vaikeasta päivästä puhetta, on voitu kertoa, että nyt oltiin tapaamisessa. Meidän olisi hyvä niistä tietää. (H5)

Kasvattajat kokivat, että heidän tulisi voida ennakoida tapaamisista johtavia haasteita, jolloin lapselle saataisiin tilanteesta ja arkeen paluusta seesteisempää. Tämä tarkoittaisi kuitenkin, että työntekijöiden tulisi olla myös tietoisia lapsen ja hänen biologisten läheisten tapaamisista.

Kiintymyssuhteet. Halusin selvittää miten lasten kiintymyssuhteet ja niiden haasteet näkyvät päivähoitossa.

Tuntuu, että lapsi on vähän kiintynyt liikaa meihin. Ollaan juteltu relton (resurssierityislastentarhanopettaja) kans, että sillä voi olla pikkulapsuudessa jäänyt kiintymyssuhde kesken ja ollaan puhuttu sijaisäidin kans, että ehkä se on ihan hyvä juttu. Kun lapsi kasvaa, se kiintymyssuhde alkaa pakostakin laajeta. Periaatteessa jokaisella lapsella on joku, johon se turvautuu ekana mutta tää on ehkä enemmän ripustautunut. (H5)

Tavallisesta perheestä tulevalla lapsella on kiintymyssuhde ja harva heistä roikkuu hoitajassa. Sijoitetut lapset usein vaatii ylimääräistä syliä ja huomiota. (H4)

Näistä lapsista huomaa, että niillä on ollu turvaton lapsuus. (H5)

Osa kiintyy ja aivan takertuu. Osalla on ongelmia kiintymisessä ihan sijaisvanhemiinkin. Täällä se näkyy niin, ettei lapsi kestä kosketusta eikä tykkää peittelemisestä, kun mennään päivälevolle. Sijoitetut lapset voivat saada unikaveri kainalossa raivarin semmosesta, että niitä silittelään, ne ei voi sietää sitä. Tai että sellanen tavallinen pään silitys ällöttää niitä. Se kosketus pitää olla voimakkaampi tiedätkö semmoinen rutistaminen. Tietenkään ei väkisin kosketeta, muttei jätetä sitä myöskään kokonaan pois. (H4)

Kaikki haastateltavat toivat esille sijoitetun lapsen ripustautumista ja takertumista kasvattajiin. Osa lapsista kiintyy kasvattajiin hyvin, osalle se on hyvinkin haasteellista. Sijaishuollossa olevat lapset kokevat myös enemmän mustasukkaisuutta kasvattaja kohtaan. He eivät välttämättä pysty sietämään sitä, että lapselle tärkeä kasvattaja hoitaa myös muita lapsia. Kaikki haastateltavat kokivat, että sijoitettu lapsi tarvitsee enemmän aikuisen läsnäoloa, läheisyyttä ja turvaa, jota myös pyritään lapselle tarjoamaan. Usein sijaishuollossa olevalle lapselle ja päivähoidon kasvattajalle kehitty tiivis suhde. Eräs kasvattaja perusteli asiaa, että kyseisen lapsen kanssa pitää olla tosi paljon.

Turvallisuus. Kysyin haastateltavilta miten he kokevat turvallisuuden työssään. Onko päivähoitossa olevien lasten sekä työntekijöiden turvallisuus taattua. Ovatko kasvattajat kokeneet uhkaavia tilanteita ja miten niihin on varauduttu.

Oltiin soitettu sosiaalityöntekijöille, jotka oli soittanu poliisit, nii se isä uhkas sitte tappaa päiväkodin henkilöstön. (H1)

Monesti tulee niitä puheluita, vaikka biologisilta vanhemmilta, vaikka niille ei saa mitään tietoja luovuttaa, nii ne saattaa soittaa tänne päiväkodille kuitenkin ja kysellä, nii sitte siihen nyt ollaan yritetty aina varautua, että kaikilla työntekijöillä on tiedos se, että kelle saa mitäki sanoa ja kelle saa lapsen luovuttaa. (H1)

Koska kaikkien tilanteiden jälkeen sä joudut sen vanhemman kohtaamaan ennemmin tai myöhemmin, niin aina mietitään ja katotaan vähä, että kuka se on joka "sudensuuhun" tavallaan laitetaan ja mietitään

valmiiksi se varahenkilö. Ne on mun mielestä sellasia tilanteita joihin ei voida ketään pakottaa. Sen verran pitää löytyä joustoa. (H3)

Suurin osa työntekijöistä ei ollut kokenut uhkaavia tilanteita. Kaikki haastateltavat kokivat, että lasten turvallisuus päivähoitossa on taattua. Jokaisessa yksikössä oli turvallisuussuunnitelma sekä ohjeet miten toimia lasta tai henkilökuntaa uhkaavissa tilanteissa. Muutama haastateltavista toi esille, että ovia pidetään lukossa ympäri vuorokauden. Mikäli vaarana on uhkaava tilanne, ei työntekijää jätetä koskaan yksin esimerkiksi iltavuoroon. Kasvattajat kokivat, että kuitenkin esimerkiksi vanhemmat joutuu kohtaamaan aina myös haastavan tilanteen tai vaikean keskustelun jälkeen, jonka vuoksi on hyvä miettiä, kuka kasvattaja tilanteeseen menee. Osassa työyhteisöistä tehtävään menee yleensä lastentarhanopettaja. Työyhteisöissä pyritään pitämään ajan tasalla tietoja siitä, kenelle lapsen saa luovuttaa ja mitä tietoja lapsesta saa kertoa ja kenelle.

Kaikki haastateltavat toivat ilmi lapsilta kasvattajiin kohdistuvaa väkivaltaa tai sen uhkaa.

Lapsi on turvattu täällä. Mutta kyllä mäkin oon saanu nyrkistä silmään ihan kolme vuotiaalta lapselta. Kyllähän me niinku sylkikuppina ollaan paljon, lapset sylkee, puree, potkii.. se nyrkin isku on kaiken huippu. Sijaislapsilla on yleensä ongelmien vuoksi tyypillistä tämän. (H4)

Tää lapsi saattaa purra ja sylkeä, potkia ja lyödä. Mä oon ite joutunut tekemään yhden työsuojeluilmotuksen, ku mulle tuli just mustelmia ja revittiin vaatteista ja potkittiin mahaan. Tilanteet pitää ennakoida, ettei tulisi niitä. (H2)

Tilanteet joissa lapsi on kohdistanut väkivaltaa kasvattajaa kohtaan, tulisi kirjata aina ylös mahdollisten vahinkojen vuoksi. Työntekijä turvaa myös itseään, mikäli tilannetta joudutaan selvittämään myöhemmin.

7.2 Sijaishuollossa olevan lapsen tuen tarve päivähoitossa

Yhdeksi teemaksi haastatteluista nousi lapsen tuen tarve päivähoitossa. Selvitin haastateltavilta millaista tukea sijoitettu lapsi päivähoitossa tarvitsee ja miten lasta voidaan tukea.

Ryhmään sopeutuminen. Tutkimustuloksista tuli isona osana esille ryhmään sopeutumisen haasteet ja lapsen tuen tarve niissä. Sijaishuollossa olevalle lapselle hoidon aloitus on iso muutos varsinkin sijoituksen jälkeen.

Sopeutuu hyvin ryhmään ja leikkii kaikkien kanssa, mutta on sitten hyvin manipuloiva, vie toisia lapsia. (H2)

Ryhmän jäsenenä oleminen on haasteellista. Se on usein semmosta soloilua. Nämä lapset hakevat huomiota kaikilla keinoilla. (H3)

Ihan koko ajan ollaan ohjaamassa ja sanoittamassa toimintaa. Riitailanteita tulee jatkuvasti olemattomista asioista kesken leikin, niin siinä pitää olla ihan koko ajan aikuinen vieressä ja vaikka olis vieressä, niin hyvin usein sattuu jotain. (H4)

Monella haastateltavista oli kokemusta lapsesta, joka oli vaihtanut kotiaan mutta sama päivähoitopaikka oli kuitenkin säilynyt. Tällöin päivähoidon tehtävänä on herkällä korvalla kuunnella ja seurata lasta. Eräs kasvattajista toi ilmi, että lapsi oli joutunut vaihtamaan sijaisperhettä, koska perheen voimavarat eivät riittäneet. Lisäksi lapsella oli takanaan jo yksi päivähoitopaikka ja nyt hän joutuu vaihtamaan kolmanteen uuteen paikkaan. Näin ollen päivähoitossa kasvattajien tulee ymmärtää, että lapsella on erittäin isoja muutoksia elämässään.

Kasvattajat toivat esille jatkuvan läsnäolon tarpeen ja ohjauksen arkisissa tilanteissa ja leikeissä. Kasvattajien tulee tarkasti seurata lasta ja joskus kulkea ”varjona”, ettei lapsi esimerkiksi satuttaisi muita lapsia. Kaverisuhteissa toimimista tulee sijoitetun lapsen kanssa harjoitella paljon ja lapsi tarvitsee siinä erityisesti tukea ja ohjausta.

Aineistosta nousi myös esille sijaishuollossa olevien lasten tuen tarve käyttäytymisessä sekä lapsen oman toiminnan ohjauksessa. Jokaisella lapsella oli ongelmia tunne-elämässä ja tunteiden käsittelemisessä johon lapsi tarvitsee paljon tukea.

Tottelemattomuus näkyy. Ei oo mitään auktoriteetin kunnioitusta tai aikuisen kunnioitusta. Sitte on ihan suoranaisia pelkoja joitakin asioita kohtaan. (H2)

Yleensä käyttäytyminen on levotonta, rajatonta ja kokeillaan uudelleen ja uudelleen. Lapsi hakee, että mitä päiväkodissa saa tehdä ja

mitä ei saa tehdä. Aina aloitetaan nollassa ja välillä maanantaina tuntuu, että ne mitä on opittu, on viikonlopun aikana pyyhkiytynyt pois. (H3)

Itsensä tahallista satuttamista on ollut jonkin verran, sekä myös muiden satuttamista. Rajojen hakemista ja kokeilua siitä että tykkääksä musta silti, jos mä lyön tuota tai puren tai kaadan nämä lelut, niin tykkääksä siltikin musta. Kokeilemista siitä, että koska tuo suuttuu ja tykkääkö se musta silti, jos mä teen näin. (H6)

Lapsi saattaa sekoittaa tunteita ja hänen voi olla vaikea sanoittaa niitä. Haastava käytös näkyi aggressiivisuutena, impulsiivisuutena ja väkivaltaisuuksena. Osalla lapsista oli myös itsensä satuttamista, kuten pään hakkaamista tai raapimista. Tottelemattomuus ja levottomuus olivat kyseessä oleville lapsille hyvin ominaisia piirteitä. Lapset myös kokeilevat paljon rajojaan ja hakivat huomiota huonolla käytöksellä. Siisteykskasvatuksessa sijaishuollossa oleva lapsi tarvitsee yleensä erityistä tukea. Moni haastateltava toi esille, että ruokailu on yleensä kompastuskivi. Kasvattajat ennakoivat paljon tilanteita ja yrittävät olla ”askeleen edellä”. Siirtymätilanteissa yleensä lapsen kontrollikyky pettää, joten on tärkeä, että kasvattajalla pysyy tilanne hallinnassa.

Lapsen fyysinen turvaaminen. Usein sijoitetuilla lapsilla oli päivähoitossa jouduttu käyttämään tukena fyysistä turvaamista. Fyysinen turvaaminen tarkoittaa lapsen sylissä pitämistä niin, ettei hän voi satuttaa itseään tai muita. Yksi haastateltava kertoi, että lasta oli pitänyt rajoittaa, ettei hän kerro kotona tapahtuneista asioista muiden lasten kuullen.

Jos on niinku oikein levoton lapsi, niin koko ajan olla takana varjona seuraamas, että mitä se tekee. Joskus on ollu semmonen lapsi, jolle on pitäny ihan sanoa, että ku se puhu niin paljon kotioloistaan muitten lasten kuullen, nii niistä on pitäny rajottaa, ettei se voi puhua niinku muiden kuullen semmosta. (H1)

Sai raivokohtauksia niin sitte, kun potki ja sylki ja puri niin pyrittiin pitämään kiinni ja yritettiin, että rauhottuu ja käydään sitten asia läpi. (H2)

Kiinnipitoihin on johtanut esimerkiksi sen mittakaavan raivokohtaus, että lapsi on vaaraksi itselleen tai muille. Tietysti viimeiseen asti yritetään välttää, että sitä ei tulisi, mutta jos se tulee, niin sehän tulee. Kun

mietin tätä työpaikkaa ja edellistä työpaikkaa, niin kaikki kiinnipitopaukset on ollut pelkästään näillä sijaishuollossa olevilla lapsilla. Kerran oli jopa niin paha kiinnipito, että meiltä loppui voimat ja keinot niin mä oon soittanu sen sijaisäidin paikalle. Silloin loppui ammattitaito kesken vaan. (H3)

Tilanne oli usein kärjistynyt ja johtanut lapsen fyysiseen turvaamiseen, mikäli lapsi ei ole rauhoittunut sanallisella ohjauksella. Tilanteessa suojataan lasta ja tilanteen lauettua se käydään aina keskustelemalla läpi. Mikäli lapsen fyysistä turvaamista joudutaan käyttämään, ne kirjataan aina ylös. Moni kasvattaja toi esille hyvän tiimin merkityksen, mikäli tilanne käy liian raskaaksi kasvattajalle jatkaa toinen työntekijä. Tärkeää on myös työyhteisössä sekä lapsen sijaishuoltoapaikan aikuisten kanssa käydä tilannetta läpi.

Tukemisen tavat. Kysyin haastatteluissa miten lasta päivähoitossa voidaan tukea. Päivähoito oli monelle sijoitetulle lapselle kuntouttavaa hoitoa. Moni haastattelusta toi esille, että lapsi olisi tullut päivähoitoon, vaikka sijaisvanhemmat olisivat olleet kotona tai lapsi asuisi lastensuojeluyksikössä.

Ykkössyy sijaisvanhempien työssäkäynti, sitte kuntoutukselliset syyt ja sitte tietysti, jos on eskarilainen niin kyllä siinä täytyy se eskari ainakin olla. Sitten usein siihen halutaan päivähoitoaki, vaikka se pelkkä eskari riittäiskin. Sitten yks syy on, että halutaan sitä päivähoiton ammattilaisen näkökulmaa ja kasvatuskumppanuutta. (H4)

Tavoitteena tietysti et se lapsi niinku eläis mahdollisimman normaalia elämää siitä huolimatta, että se asuu jossain muualla kun kotona. (H1)

Syitä miksi sijaishuollossa oleva lapsi oli päivähoitoon tullut, olivat: sijaisvanhempien työssäkäynti, pysyvä päivähoitopaikka ja turvalliset aikuis- ja kaverisuhteet, kasvun ja kehityksen seuranta, kuntoutukselliset syyt sekä ryhmätaitojen oppiminen. Tärkeänä pidettiin, että lasta kohdellaan samalla tavalla, kun ketä tahansa lasta.

Osalla lapsista sijaishuoltoapaikka oli vaihtunut tai sijoitus tapahtunut päivähoiton aikana. Tällöin pyrittiin säilyttämään sama hoitopaikka, jotta lapsen elämässä ei tulisi niin paljon muutoksia. Osalla lapsista päivähoito oli katkennut hetkeksi, jotta

lapsi sopeutui ensin uuteen sijaishuoltoonpaikkaan, osalla hoito oli jatkunut normaalisti.

Päivähoidossa on ollut väliä, kun hän on muuttanut sijaisperheeseen. Lapsi rauhoittui tämän jälkeen – usein oli hyvin levoton, kun oli biologisilla vanhemmilla. Rajojen hakemista on ollu valtavasti, kiukkua ja uhmaa. Ja siis semmosta ikätasolle sopimatonta käytöstä on usein ollu aiemmin ja sitte se rupee pikkuhiljaa tasottumaan. (H4)

Sijaisvanhemmat ovat töissä mutta lapsi olisi tullut joka tapauksessa kuntoutustarpeen vuoksi päivähoitoon. Lapsi oli tottunut aiemmin päivähoitoon ja sitten tuli kodin vaihto ja päivähoitopaikan vaihto mutta näin saatiin lapsen rytmi pysymään turvallisena. (H3)

Tällä pojalla oli ennen sijoitusta kauhean aggressiivista käytöstä, semmonen raivo- itkuherkkä. Sellanen haastava. Nää oli sisarukset ja tällä työllä oli somaattisia oireita. Otti rinnasta kipeää ja otti mahasta kipeää, itkuherkkä ja sai myöskin raivareita. Tällä pojalla kohdistu ne raivarit toisiin lapsiin ja myös meihin. Tämä tyttö yritti raapia, ja molemmilla oli pahaa oloa. Kolmen kuukauden tauon jälkeen lapset oli ”normaalia”, niillä ei ollu mitään. Siinä ajattelikin että voiko olla näin iso ero. Aukes omatkin silmät, että kasvatuksella on merkitystä. Se oli jotenkin niin uskomaton että sitä ei voinut käsittää.. me oltiin kaikki että voiko nämä olla samoja lapsia. (H5)

Päivähoidon kasvattajat huomioivat lapsessa isoja muutoksia lapsen sijoituksen jälkeen. Monella lapsella oli ollu ennen sijoitusta levottomuutta, turvattomuutta, aggressiivisuutta, hätää ja epäluottamusta aikuista kohtaan. Myös lapsen taidot olivat saattaneet taantua. Yksi haastateltava kertoi, että pian kodin vaihtumisen jälkeen lapsi oli tasaantunut, käytösoireet vähentyneet ja lasta oli pystytty auttamaan paremmin eteenpäin. Päivähoidon tehtävänä on havainnoida lasta erityisesti näiden muutosten jälkeen.

Haastatteluissa nousi esille, että osalla sijaishuollossa olevista lapsista on jokin diagnoosi tai piirteitä esimerkiksi autismista. Usein sijaishuollossa olevilla lapsilla oli myös viivästymää kielenkehityksessä.

Usein saattaa olla ongelmaa sosiaalisissa taidoissa ja tunnepuolen kehityksessä. Mutta jos on esimerkiksi kielenkehityksessä pulmaa, niin mietitään lapselle yksilölliset tavoitteet. Turvallisesta arjesta, pysyvistä kaveri- ja aikuissuhteista kuitenkin lähdetään liikkeelle. (H8)

Osalla lapsilla oli erilaisia terapioidia ja päivähoidossa saattoi käydä esimerkiksi puheterapeutti ja kuntoutusohjaaja. Lapselle tehdään toimintasuunnitelma, mikäli hän tarvitsee erityistä tukea.

Haastatellut kertoivat, että sijaishuollossa olevaa lasta tuetaan päivähoidossa paljon tunteiden ilmaisemisessa, erottamisessa ja sanoittamisessa. Lisäksi lapselle annetaan paljon erityistä huomiota ja syliä arjen tilanteissa. Toisessa tutkimuksessani mukana olleessa kunnassa järjestettiin leikkiterapiaa, jossa tuettiin esimerkiksi kiintymissuhteen rakentumista.

Tunne-elämä oireita on esimerkiksi vaikeus ymmärtää tekojen seurauksia, että jos mä lyön tuata niin toinen saa kipiiä. Empaattisuus puuttuu.. oma napa on se tärkein. Ei pysty asettumaan toisen lapsen asemaan.. semmosta on aika paljonkin. Sitä me ollaan harjoiteltu ihan sanottamalla. Meillä on tuola sellanen Jalmari-karhu, joka on sitten välillä surullinen, iloinen ja mietitää, mikä asia sen olis tehnyt esimerkiksi surulliseksi. (H4)

Jos on tunne-elämän puolella paljon pulmia, niin ohjataan erilaisiin terapiaoihin. Täällä perheneuvolan kautta pidetään semmosta leikkiterapiaa – tietysti aina resurssien mukaan, tai sitten yhden lapsen kohdalla esimerkiksi oli kiintymyssuhteen rakentamiseen ja kehittämiseen tarkoitettua terapiaa, jossa hän kävi. Joskus ne pulmat on vaan niin suuria tai rankkoja, että meidän ammattitaito varhaiskasvatuksessa ei riitä, sitten tarvitaan ihan sen puolen asiantuntijat avuksi. (H8)

Joskus lapsista näkyy jännittyneisyyttä kuten hihansuiden järsimistä, sitten ripustautumista aikuiseen on myös. Aika paljon täytyy ymmärtää lasta, että sillä on oikeus tulla ja hakea läheisyyttä, kun se on jäänyt jossain elämän vaiheessa vajaaksi. Täällä me pystytään sitä korjaamaan – tai niin me ajatellaan. (H5)

Arkeen kuuluu myös tilanteiden ennakointi. Mikäli näyttää, että jokin tilanne on kärjistymässä, pyritään se keskeyttämään saman tien. Kasvattajilta vaaditaan paljon erityistä herkkyyttä kyseessä oleville lapsille, koska joskus lapsi saattaa olla hyvin vetäytyvä ja oireet tulee vasta, kun lapsi työstää pitkää ja vaikeaa prosessia.

7.3 Yhteistyö eri tahojen välillä

Yhtenä teemana haastattelussa oli yhteistyö ja kasvatuskumppanuus eri tahojen kanssa. Aineistosta tuli ilmi, että yhteistyötahoja on suhteellisen monta, joihin tiivis yhteistyö olisi tärkeää ja ennen kaikkea lapsen edun mukaista.

Sijaisperhe tai lastensuojeluyksikkö. Mikäli lapsi on perhehoidossa tai lastensuojeluyksikössä, hoidetaan yhteistyö pääsääntöisesti heidän kauttaan. Lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelman teossa on yleensä mukana sijaisperhe tai aikuinen lastensuojeluyksiköstä.

Kun on sijaisperheessä asuva lapsi, me tiedetään perheestä enemmän ja työ on enemmän hoitavaa ja syvällisempää. Sijaisvanhempien kanssa käydään enemmän keskustelua lapsesta, kun yleensä tavallisen perheen kanssa, jossa lapset asuvat biologisilla vanhemmillaan. (H5)

Huolen puheeksi otto on paljon helpompaa sijaisvanhempien kanssa, kun biologisten vanhempien kanssa. Se ei mee niin henkilökohtaiseksi niille, kun vanhemmille. Yleensä sijaisvanhemmat on hyvin avoimesti meille kertonut asioista. (H4)

Tärkeimpänä kasvatuskumppanuudessa pidettiin päivittäistä keskustelua ja kuulumisten vaihtoa kasvattajien ja sijaishuoltopaikan aikuisten välillä vienti- ja hakutilanteissa. Tuloksista tuli esille kasvattajien kokemus huolen puheeksi ottamisesta. He kokivat, että sijaisperheen tai lastensuojeluyksikön kanssa on helpompi keskustella lapsen asioista ja yhteistyö on yleensä avointa. Osa haastatelluista toi ilmi, että yhteistyö riippuu paljon sijaisperheestä, siitä miten he haluavat toimia ja kuinka sitoutuneita he ovat. Kahdella haastatelluista oli kokemusta myös haastavasta yhteistyöstä.

Moni haastateltavista kertoi, että sijoitettu lapsi alkaa yleensä sijoituksen jälkeen puhua sijaisvanhempia äitinä ja isänä.

Aika usein, kun sijoitus on tehty alkaa lapsi puhumaan sijaisvanhempiakin vanhempina. Se pitää aina kysyä sijaisvanhemmilta miksikä he haluaa itseään kutsuttavan ja meidän täytyy osata erottaa täällä, koska lapsi puhuu sijaisäidistä ja koska biologisesta äidistä. (H4)

Erilaisia keinoja ja menetelmiä lapsen kanssa toimimiseen kasvattajat ja sijaishuoltopaikan aikuiset pyrkivät jakamaan keskenään.

Sijoitetun lapsen kanssa tulisi olla kotona samanlaiset säännöt ja toimintamallit, kuin hoidossa. Avoimuus on tärkeää, koska tuntuu että näillä lapsilla ne pienetkin muutokset siälä arjes vaikuttaa. (H5)

Sijaisvanhempien kanssa on yhdessä sovittu kuinka lapsen ongelmatilanteissa toimitaan. Esimerkiksi, jos tulee toisen lapsen satuttamista tai itkua ja pahaa oloa niin mitä tehdään. (H6)

Kasvattajat kokivat, että lapsen kanssa on helpompaa toimia, kun lastensuojeluyksikössä tai sijaisperheessä on samat säännöt. Usein biologisten vanhempien kanssa asuva tasapainoinen lapsi osaa erottaa, mitkä säännöt ovat kotona ja mitkä päivähoitossa. Sijaishuollossa oleva lapsi kykenee myös erottamaan ne toisistaan, muttei välttämättä kestä niitä.

Yksi haastateltava toi esille kuinka päivähoitossa nähdään myös, mikäli tilanne sijaisperheessä on huono.

Kun me hoidetaan niitä sijaislapsia täälä, niin me yleensä nähdään kuinka väsyksis sijaisperhe voi olla ja kuinka siälä voi lähteä se homma luisumaan raiteilta. Ehkä tämmöstä, että tulis muualtakin sitä viestiä että missä mennään. Joskus sijaisvanhemmat valittaa mutta usein se näkyy siinä, kun ne ei jaksaa niinku puuttua siihen ja sitte alkaa täälä päivähoitoski lapsi olla aivan mahdoton, voi vaan kuvitella mitä se on sitte siälä kotona. Että onko siäläki sitte, niin ettei yhtään jakseta kieltää ja puuttua sitte siihen. Että sallitaan joskus tosi paljon lapselta. (H4)

Kasvattajat toivat esille yhteistyön tärkeyttä myös lapsen sosiaalityöntekijöiden kanssa. Tällöin esimerkiksi heille voisi nostaa huolta sijaisperheen jaksamisesta. Päivähoitossa saattaa tulla esille herkästi sijaisperheen väsyminen ja haasteet joihin olisi tärkeää saada tukea, jotta sijaishuoltopaikan vaihtumiselta välttyttäisiin.

Biologiset vanhemmat. Aineistosta tuli ilmi, että biologiset vanhemmat olivat hyvin vähän tekemisissä päivähoiton kanssa. Huomioon tulee ottaa, että kaikilla biologisilla vanhemmilla ei ole lupaa pitää yhteyttä lapseen, jolloin ei oleellisesti päivähoitokaan tee heidän kanssaan yhteistyötä.

Biologiset vanhemmat tulee ottaa myös mukaan yhteistyöhön. Yhteistyö kulkee kuitenkin sijaisvanhempien kautta. Jos biologinen äiti soittaa ja kysyy kuinka lapsella menee, me vastataan siihen. Biologiset vanhemmat kutsutaan aina juhliin sekä vasukeskusteluun. Joidenkin kohdalla nähdään vain joulujuhlissa. Biologisilla vanhemmilla on itsellä suuri rooli miten haluavat kasvatuskumppanuuden toteutuvan ja me vastataan siihen. (H4)

Meillä on ollut tilanteita, että esimerkiksi joka viikko on soitettu biologiselle vanhemmalle, että miten lapsen viikko on mennyt. Nämä sijaisperheet, joista meillä on lapsia ollut, ovat hyvin tukeneet lapsen ja biologisten vanhempien yhteyttä. (H4)

Osa päivähoitopaikoista kutsui biologiset vanhemmat esimerkiksi joulujuhlaan ja suurin osa oli kutsunut heidät päiväkodille lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelman tekoa varten, mutta vain harvoin biologiset vanhemmat tulevat paikalle. Osassa päivähoitopaikoista ei biologisia vanhempia kutsuttu tapahtumiin tai lapsen keskusteluihin.

Biologisille vanhemmille ei mene lapsen vasua varten ennalta täytettäväksi mitään. He eivät osaa yleensä lapsesta kertoa muuta, kun että on helppo ja kiltti lapsi. Joskus lähetetään etukäteen vasulomake, jotta tietää mistä palaverissa keskustellaan. (H3)

Vasuihin on kutsuttu, muttei ole tullut. On lähetetty vasu-lomake kuitenkin, ja olen myös soittanut biologiselle äidille sosiaalityöntekijän toiveesta siitä mistä vasussa on keskusteltu. (H5)

Jos sijaisvanhemmat kutsuu, voi biologiset vanhemmat tulla vasukeskusteluihin. Mutta nää on yleensä semmosia vieraita asioita niille, kun ei ne tällöisiä yleensä tiedä ollenkaan. Monetkaan biologiset vanhemmat eivät varmaan osaa ajatella sitä, että näis olis hyvä olla mukana. (H4)

Monessa päivähoitopaikassa tehdään biologisille vanhemmille sekä sijaisvanhemmille esimerkiksi askarteluja erikseen. Näin myös päivähoidossa voidaan huomioida lapsen suhde biologisiin vanhempiin. Haastateltavat kertoivat, että yhteistyöhön vaikuttaa myös paljon sijaishuoltopaikan yhteistyö biologisiin vanhempiin. Yleensä esimerkiksi juuri askartelujen tai kutsujen kulkeutuminen biologisille vanhemmille on sijaishuoltopaikan vastuulla.

Äitienpäiväkortit on tehty automaattisesti molemmille sijais- ja biologiselle äidille. Ei tunnu kivalta kysyä lapselta, kummalle haluat tehdä. (H5)

Joillakin lapsilla biologiset vanhemmat on päiväkodissa läsnä, vaikka me ei niitä nähdä koskaan puhuu lapsi heistä. Meidän tehtävä on tukea myös sitä. Esimerkiksi äitien- ja isänpäivänä lapsen kansa jutellaan kenelle vanhemmalle lapsi kortin tekee. Usein niitä tehdään sitten kaksin kappalein. (H4)

Yksi haastateltavista kasvattajista kertoi, että yhteistyö biologisten vanhempien kanssa on ollut vaikeaa.

Biologiset vanhemmat on haukkunut pystyyn, vääristellyt meidän sanomisia, että on väitetty, että ollaan sanottu lapsesta jotain mitä ei olla sanottu. Heillä on ehkä todellisuus vähän vääristynyt ja uskotaan siihen mitä halutaan. Se voi olla pikkujuttu mutta jäädä työntekijää vaivaamaan. (H4)

Vasut vois avata myös biologisten vanhempien silmiä, että ne näkis mitä ongelmia lapsella on, ettei ne oo ihan tuulesta temmattuja. Koska monellahan on vaikea ymmärtää sitä, miksi sijoitus on tehty. (H4)

Tärkeää olisi, että biologisille vanhemmille menisi tietoa myös päivähoidon sujumisesta mikäli vanhemmat ovat lapsen elämässä mukana.

Viranomaistahot. Tutkimuksessani selvitin, minkälaista yhteistyötä päivähoito tekee viranomaistahojen kanssa. Lähes jokainen päivähoitopaikka oli yhteistyössä sosiaalityöntekijöiden kanssa. Muutamassa paikassa sosiaalityöntekijät olivat otaneet yhteyttä päivähoitoon vain esimerkiksi lausuntoa kysyttäessä.

Mä ajattelen, että yks kasvatuskumppanuuden osio on se viranomaiskasvatuskumppanuus. Siinä on lastensuojelun työntekijät. Kyllä mä ajattelen, että heidän roolin tulis olla neuvova ja ohjaava. Mun tapa on kysyä heiltä miten toimin, turvaan sillä omaa selustaani. (H4)

Tosi vähän on yhteistyötä. Joskus, jos tulee tilanteita, että vanhemmat haluisivat huoltajuutta takaisin, saattaa sosiaalityöntekijä kysyä jotain meiltä, mutta se on aika vähäistä. Sosiaalityöntekijät ei kerro meille koskaan mitään. Siinä on ihan niinku kuilu. Kaipaisin enemmän yhteistyötä, koska me ollaan vaitiolovelvollisia ja ne on vaitiolovelvollisia niin se pitäis liikkua paremmin se tieto meidän välillä. Mutta se on pää-

sääntöisesti niin, että ne kaipaa meidän tietoja mutta sitten me ei saada vastausta yhtään mitään takaisin. (H3)

Joskus tuntuu, että sosiaalityöntekijät on ihan pihalla, että mitä se arki on täällä päiväkodis. (H5)

Kasvattajat kokivat, että yhteistyö olisi todella tarpeellista. Moni koki, ettei päivähoito saa riittävästi tietoa lapsesta tai perheen tilanteesta. Tukea ja neuvoa kaivattaisiin myös sosiaalityöntekijöiltä enemmän. Muutama haastateltava toi esille, että tiedon kulku on puutteellista. Yksi haastateltava toi esille palaverien venymisiä. Vaikka päivähoidosta tuodaan huolta ilmi, kestää asioihin tarttuminen. Kasvattaja koki, ettei päivähoidon huolta lastensuojelussa kuunnella.

Osassa päivähoitopaikoissa koettiin, että yhteistyö on kehittynyt paljon. Kasvattajat toivat esille, että yhteistyö riippuu paljon virkaa hoitavasta henkilöstä itsestään, koska työtä tehdään omalla persoonalla.

Nyt pelaa tosi hyvin ja me puhutaan samaa kieltä. Joskus, kun on saanut siinä kynsilleen, niin tulee itte tosi varovaiseksi yhteydenotos, vaikka kuinka ajattelee, että nyt on kysymys tämän lapsen parhaasta. Välillä mietin, että mikä mun rooli oikeasti on, että paljonko mun pitää tämän asian eteen tehdä. (H8)

Nyt sattuu olla sellaset sosiaalityöntekijät, että tää toimii. Joksus on ollu tosi takkuusta. Ollaan törmätty myös siihen, että se tieto ei kulje. Oli monta sellasta asiaa, että oltas monelta konfliktilta vältytty, kun me oltais tiedetty. (H3)

Muutama haastateltava kertoi, että kynnys yhteydenottamiseen on korkea, jos on ollut tilanteita, ettei päivähoitoa olla kuunneltu tai huolta ei ole otettu tosissaan. Moni haastateltavista toi esille, etteivät he itse tiedä mikä rooli heillä on, mikä kuuluu lastensuojeluasioiden hoitamisessa heille ja mikä sosiaalityöntekijöille.

Verkostopalaverit. Sijaishuollossa olevan lapsen asioista on tärkeä sopia yhteistyötahojen kanssa yhteisesti. Kaikki kasvattajat olivat samaa mieltä, että palaverit ovat erittäin tärkeitä.

Näissä saattaa olla suurempi verkosto sitten lapsen palavereissa mukana, että on se lastensuojelu, saattaa olla lastenpsykiatria, lastenneuroa. Nämä on herkkiä arkaluontoisia asioita, että pitää ehkä vähän

silkkihansikkain mennä niihin palaveriiniin ja yhteistyötapaamisiin. Et-
tä herkkyyttä siinäkin, kuinka ne asiat ilmaisee. Ne on usein niin vai-
keita asioita vanhemmille ja kaikki lapset ei enää tapaa biologisia
vanhempia, että ne päivähoiton yhteistyötahot on sitten ne sijaisvan-
hemmat. (H8)

Oon mä istunut semmoisissakin, jossa on ollut myös biologisen van-
hemman asianajaja. Ne ovat jännittäviä tilanteita. Mä en saa asettua
kenenkään puolelle, mä ajattelen lapsen parasta ja kerron lapsesta
kaiken mitä mä tiedän. (H3)

Ei olla osallistuttu päiväkodista palaveriiniin. Kyllä se kannattais, että
jokanen sais sen oman mielipiteensä tuoda esille ja sitte sitä yhteitä
miettimistä että kuinka nyt kannattaa toimia. Ja nyt varsinkin, kun lapsi
siirtyy jonnekin laitokseen tai perhekotiin niin olis hyvä että tulis kaikki
asiat esille. (H2)

Tuloksista tuli ilmi, että yleensä verkostopalaveriiniin kutsutaan lapsen sijaisvan-
hemmat tai omaohjaaja lastensuojeluyksiköstä, biologiset vanhemmat, päivähoi-
don edustaja kuten ryhmän lastentarhanopettaja tai lastenhoitaja sekä erityislas-
tentarhanopettaja, lapsen asioista vastaavat sosiaalityöntekijät sekä lapsen
kuntoutuksessa mukana olevat tahot. Kuntoutustahoja saattaa olla puheterapeutti,
kuntoutusohjaaja, toimintaterapeutti tai erikoissairaanhoidon edustaja, kuten psy-
kiatri. Kutsuttavat henkilöt vaihtelivat lapsen tilanteen mukaan. Muutama haasta-
teltava toi esille, ettei päivähoiton edustajaa ole verkostopalaveriiniin kutsuttu. Jos-
kus palaveriiniissa saattaa olla mukana myös biologisen vanhemman asianajaja.

Yksi haastateltavista toi esille epäkohdan siitä, että on hankalaa, kun ei voi jakaa
palaveriiniissa esiin tulleita asioita oman tiimin kanssa, vaikka he hoitavatkin samaa
lasta.

Kyllä ne on tarpeellisia, siellä tuli enemmän tietoa taustoista, mutta sit-
ten siellä tuli mun mielestä myös sellastakin tietoa, mikä ei välttämättä
meille kuulunut. Jotenkin se on hankalaa kun mä olin edustamassa siellä
meidän ryhmää, niin sitten mulle kuitenkin sanottiin, että mä en saa
puhua niistä asioista täällä päivähoitossa kun jotkut tietyt asiat. Tun-
tuu että se mikä mulle aukaisi niitä asioita, niin sitten mä en saanut-
kaan niitä kertoa täällä tiimille. Olis ollu helpompi, että muutkin hoitajat
olis saanu tietää niitä taustoja enempi, että mistä mikäkin asia johtuu.
(H6)

Kaipaisin sitä, että oman ryhmän kanssa sais puhua lapsen asioista, kun samaa lasta hoidetaan. Ymmärrän vaihtoehtoisuuden mutta, ettei se kuitenkaan niin salaista olisi. Tuntuu, että palaverit palvelevat enemmän sosiaalityöntekijöitä kun meitä, jos ei saada asioista sitten keskustella. (H6)

Osassa palavereista päivähoidon edustaja oli lähtenyt pois, kun päivähoiton osuus oli käsitelty.

7.4 Henkilökunnan osaamisen haasteet

Neljänneksi teemaksi valikoitui aineiston pohjalta henkilökunnan osaamisen haasteet. Kysyin haastatteluissa kasvattajien tietoa ja koulutusta lastensuojelusta sekä sijaishuollossa olevista lapsista, mutta tutkimuskysymyksissäni ei aihetta kuitenkaan ollut, koska se nousi yllättäen ensimmäisen haastattelun jälkeen, jolloin lisäsin sen teemahaastattelurunkoon (LIITE 1).

Kasvattajien tieto vaikuttaa omalta osaltaan myös lasten hyvinvointiin ja heidän saamaansa hoitoon, kasvatukseen ja tukeen.

Aika pihalla ollaan, jos ei itse ole aktiivinen. Kyllä se olis ihan hyvä (koulutus aiheesta). Ihan tällainen niinku yleiskatsaus että minkälaisia tapauksia voi olla ja mitä ne lapset voi kokea. Vertaistuki vois olla mukava esimerkiksi oman kaupungin sisällä niiden kesken, joilla on näitä lapsia. (H5)

Ei ole tarpeeksi, me ollaan toivottu nyt, että olis napakka tietopaketti, jotta myös lastensuojelussa työskentelevien kasvot tulisivat tutuksi. Kasvattajille tulisi saada enemmän tietoa ja rohkeutta puuttua, jotta lapsen etu ja hyvinvointi olisi päällimmäisenä. (H8)

En ole saanut mitään perehdytystä. Se on tullut kokemuksen myötä. Perehdytys lastensuojeluun olisi tärkeää olla. Ensinnäkin se, että mikä on kenenkin rooli. Mikä on päivähoiton työntekijän rooli. Olisi hyvä tietää, missä asioissa lastensuojeluun voi olla yhteydessä, koska aina kuitenkin tiedostaa heidänkin työn kuormittavuuden. (H3)

Aineistosta selvisi, ettei koulutusta tai perehdytystä juurikaan aiheesta ole ollut. Osa haastateltavista toi esille, että omissa opiskeluissa on aiheesta ollut opetusta. Muutamalla kasvattajalla oli ollut työnantajan puolelta muutama vuosi sitten koulu-

tusta lastensuojeluilmoituksen tekemisestä, mutta sijaishuollossa olevasta lapsesta ei koulutusta ollut saanut kukaan haastateltavista. Aiheesta kaivattiin koulutusta ja haastateltavat kokivat, että myös perehdytyksestä sijaishuollossa olevan lapsen hoitoon olisi ollut apua. Vaikka kaikki lapset ovatkin yksilöitä, olisivat kasvattajat kaivanneet tietoa lähinnä sijoitusprosessista sekä heidän roolistaan. Myös yhteistyöstä sosiaalitoimen kanssa kaivattiin tietoa.

Selvitin millaista tukea kasvattajat saavat työhönsä ja keneltä. Mistä he saavat työkaluja arkeen, antaako esimies tukea ja miten työyhteisö toimii ja tukee toisiaan.

Moni kenellä ei ole kokemusta päivähoidosta ajattelee, että täällä lapset leikkii ja me istutaan katsotaan. Sitähän se ei niinku ole kyllä. Lapset ovat haastavia. (H4)

Kaikista tärkeintä on asioiden jakaminen ja koko tiimi on asian takana, vaikka sä itse olisit se yksi henkilö joka asiaa vie, tulee silti olla työyhteisön tuki. Nämä lapset ovat kuitenkin hyvin kuormittavia, kuten myöskin palaverit. Usein lasten asiat mietityttävät kotonakin ja jäävät elämään erilailla, mitä muiden lasten asiat. Varsinkin jos tilanteisiin liittyy esimerkiksi asianajajia, jotka tuovat oman haasteensa. (H3)

Työyhteisöltä saa, koska ollaan kaikki täs samas venees. Mutta esimieheltä ei juurikaan. Toivois, että esimies katsois, ettei laita samaan ryhmään montaa erityistä tukea tarvitsevaa lasta, koska silloin siitä hommasta ei tuu mitään. Jossain toisessa ryhmässä voi olla ihana ja helppo ryhmä ja silti meillä on sama palkka. (H4)

Jokainen haastateltavista koki työyhteisön merkittävimpänä tukena. Esimieheltä apua tai tukea oli saanut vain muutama, koska esimies ei näe arjen kenttätöitä. Samassa talossa olevat erityislastentarhanopettajat koettiin myös positiivisena asiana. Asioista on helppo keskustella ja tukea saa erityislastentarhanopettajilta nopeasti lapsen kanssa toimimiseen. Työ sijaishuollossa olevaa lasta hoidettaessa koettiin kuormittavana, mutta onnistumisen kokemuksia tuli esille myös herkemmin. Moni kasvattaja toi ilmi, että kyseessä olevista lapsista tulee läheisempiä, kuin muista lapsista.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa tarkastelen tutkimustuloksia tutkimuskysymysten kautta. Käyn läpi tutkimuksesta nousseita yhtäläisyyksiä ja eroja peilaten tuloksia aikaisemmin kirjoittamaani teoriatietoon. Tarkoituksena on nostaa tutkimuksessa esiin tulleiden tulosten pääkohdat sekä tulokset, joita ei teoriassa ole noussut esille. Tutkimuksen tarkoituksena oli saada selville haastateltavien ajatuksia aiheesta, eli heidän omat näkemykset ja kokemukset.

8.1 Miten sijaishuollossa olevan lapsen hyvinvointi ja turvallisuus toteutuu päivähoitossa?

Varhaiskasvattajat pitivät tulosten perusteella tärkeänä lapsen perushuolenpitoa ja perushoitoa. Perushoitoon määriteltiin ulkoilu, lepo ja ravinto. Myös virikkeellinen pedagoginen toiminta tuotiin tärkeänä osana esille. Näistä rakentuu jo isona osana lapsen hyvinvointi päivähoitossa. Lapsen yksilöllisyyttä ja sen huomioimista korostettiin. Perheiden tukemisen ajateltiin olevan isona osana kasvattajan roolia. Jokainen haastateltava toi esille, että erityisesti sijaishuollossa oleva lapsi hyötyy selkeistä rutiineista ja rajoista. Myös pysyvät ja turvalliset aikuissuhteet koettiin lapselle hyvinvointia ja turvallisuutta tuovana seikkana. Kanninen ja Sigfrids (2012, 21–22) toi esille myös rajojen ja rutiinien tarvetta ja tärkeyttä. Lisäksi he painottivat, että turvallisuus ja selkeät rajat luovat lapselle turvallisuuden tunteen. Myös Sinkkonen (2008, 44) korosti, että kaltoin kohdeltuja lapsia suojaavat turvalliset ihmissuhteet, joiden avulla lapset pääsevät elämässään eteenpäin.

Tuloksista tuli ilmi laajasti haasteet päivähoiton aloituksessa. Kuten Kanninen ja Sigfridskin (2012, 67–69) toteavat, on hoidon aloitus lapselle hyvin stressaavaa. Lapsi oireili päivähoiton aloitusta niin fyysisesti kuin psyykkisesti. Usein lasten oireet ja paha olo näyttäytyivät uhmakkaana käytöksenä. Päivähoiton aloitusta voitaisiin lapselle helpottaa omahoitajatyömenetelmällä. Missään päiväkodissa ei menetelmää ollut käytössä, mutta haastateltavat nostivat silti esille pienryhmätöimintää.

Aineistosta nousi esille kasvattajien ajatus hyvästä vuorovaikutuksesta sijoitetun lapsen kohdalla. Kyseessä oleva lapsi tarvitsee paljon huomiota, syliä ja ymmärrystä. Yhtenä tavoitteena oli, että lapsi voisi elää mahdollisimman normaalia elämää siitä huolimatta, ettei asu biologisten vanhempiensa kanssa. Kanninen ja Sigfrids (2012, 72–73) kirjoittavat, että päivähoito on parhaassa tapauksessa lapselle korjaavaa hoitoa, ja se voi tarjota lapselle esimerkiksi sellaista vuorovaikutusta, jota lapsella ei ole ollut kotona mahdollista saada. Osalla sijoitetuista lapsista hyväksynnän kaippuu, turvattomuus ja puuttuvat ihmissuhteet näkyvät huomionhakuisuutena (Cacciatore, Riihonen ja Tuukkanen 2013, 29–30, 32).

Tutkimus osoitti, että lapsen muuttuvat arjen tilanteen näkyvät lapsen käyttäytymisessä herkästi. Isona haasteena oli, etteivät kasvattajat välttämättä tienneet tapaamisista mitään, jolloin he eivät tilanteita voineet ennakoida. Hänninen (2016, 81–82) toteaa, että usein lapsen biologiset vanhemmat toivovat lisää tapaamisia, mutta sijaishuoltopaikka taas saattaa olla huolissaan tapaamisten vaikutuksista lapseen. Teoriakin todentaa sen, että lapsi saattaa olla entistä levottomampi ja takertuvaisempi, kun tulee tapaamisesta.

Haastattelujen pohjalta nousi kasvattajien huoli siitä, että he eivät välttämättä tienneet lapsen menneisyydestä mitään. Lapsen elämästä – menneisyydestä nykypäivän olisi hyvä keskustella, jotta lasta voidaan ymmärtää helpommin ja saadaan kiinni lapsen tarpeista. Ristiriitaista on kuitenkin se, että sijaishuoltopaikalla on vaihtoehtoisuus lapsen ja hänen biologisen perheensä asioista, minkä vuoksi päivähoito ei välttämättä saa haluamaansa tietoa lapsesta. (Adoptoitu tai sijoitettu lapsi Ylöjärven varhaiskasvatuksessa 2009, 25.) Osa kasvattajista oli sitä mieltä, ettei ehkä haluakaan taustoista tietää, mutta kuitenkin lapsen edunmukaista olisi, että lapsen oireiluun osattaisiin varautua ja häntä voitaisiin ymmärtää.

Kiintymyssuhteet ja niiden haasteet olivat esillä paljon kasvattajien arjessa. Kaikki kasvattajat kertoivat lasten ripustautumisesta ja jopa takertuvaisuudesta. Tuovilan (2008, 31–32) mukaan työskentely lapsen kanssa vaatii paljon aikaa ja tunnesuhteeseen perustuvia kiintymys- ja vuorovaikutussuhteita lasta hoitavien kasvattajien kanssa. Hänninen (2016, 76–77) toi esille, että turvattomasti kiintyneille lapsille on yleensä tyypillistä takertuvaisuus ja turvallisen aikuisen perässä kulkeminen. Lapsen tunne tulee ottaa vastaan todellisena ja auttaa häntä luottamuksen rakentami-

sessä. Pian lapsi huomaa, ettei tuttu aikuinen ole häntä jättämässä. Kasvattajat toivat haastatteluissa esille, että usein sijoitettuun lapseen kehittyikin tiivis suhde.

8.2 Millaista tukea sijaishuollossa oleva lapsi tarvitsee päivähoidossa?

Pitkäsen (2015) mukaan sijaishuollossa olevat lapset oireilevat paljon, ja käyttäytyminen voi olla aggressiivista ja uhkaavaa. Myös opinnäytetyön tuloksissa nousi esille sijaishuollossa olevien lasten haastava käytös päivähoidossa. Sinkkonen (2015, 151) mainitsee, että oireina voivat olla masentuneisuus, uhmakkuus ja itsetunto-ongelmat. Lisäksi voi olla merkkejä käytöshäiriöstä kuten omaisuuden tuhoamista, varastelua, valehtelua ja karkailua. Monella sijoitetulla lapsella esiintyy myös levottomuutta, impulsiivisuutta ja oppimisvaikeuksia. Tutkimuksen aineistosta nousi ilmi samankaltaisia oireita. Edellä olevien lisäksi nousi itsensä satuttamista, tottelemattomuutta sekä huomion hakemista huonolla tai ikätasosta taantuneella käytöksellä. Jokainen kasvattaja toi esille, että sijoitetuilla lapsilla on jouduttu käyttämään apuna fyysistä turvaamista, kun sanallisella ohjeistuksella ei lasta ole saatu rauhoittumaan.

Sijaishuollossa oleva lapsi tarvitsee paljon erityistä tukea ja kasvattajien aikaa päivähoitossa. Lisäksi heillä on usein erilaisia tukitoimia kuten puheterapiaa, toimintaterapiaa ja kuntoutusta. Kuten Varhaiskasvatuksen perusteissa (2005, 35) on kerrottu, lapsi voi tarvita hetkellistä tai pitkäaikaista tukea tunne-elämän, sosiaalisen kehityksen tai fyysisen, tiedollisen ja taidollisen kehityksen osa-alueilla. Arvioitaessa lapsen tuen tarvetta tulee ottaa huomioon lapsen toimintakyky eri ympäristöissä ja kasvatustilanteissa sekä miettiä, mikä on lapsen tuen tarve eri tilanteissa. Arvioinnin tueksi voidaan hakea myös asiantuntijan lausunto, mikäli se on tarpeen.

Sijoitetuilla lapsilla on paljon tunne-elämän ongelmia, jonka vuoksi he tarvitsevat tunteiden sanoittamista ja harjoitusta tunteiden ilmaisussa oikealla tavalla. Kuten Sinkkonen (2008, 103–105) korostaa, on tärkeää, että lapsen tunteita sanoitetaan ja asioista puhutaan niiden oikeilla nimillä. Tunteiden nimeäminen auttaa lasta ymmärtämään tunnekuohua, jota lapsi sisällään kokee ja lapsi oppii hiljalleen hallitsemaan tunteitaan. Sijoitetut lapset tarvitsevat myös paljon ennakoitavuutta. Tut-

kimustuloksistakin nousi esille tilanteiden ennakoitavuus sekä lapsen tunteiden sanoittaminen.

Tutkimustuloksista nousi esille, että sijoitettujen lasten kohdalla päivähoitossa joudutaan käyttämään usein fyysistä turvaamista. Keino on aina viimesijainen, mutta tähän joudutaan, mikäli lapsi ei sanallisella ohjauksella pääse tilanteesta yli. Lapsi saattaa olla tällöin niin väkivaltainen itseään tai muita kohtaan, jolloin on välttämätöntä rauhoittaa lasta sylissä pitäen.

8.3 Miten yhteistyö eri tahojen välillä toteutuu?

Lapsen asuessa sijaishuoltopaikassa vastaa lapsen käytännön asioista sijaisperhe tai lastensuojeluyksikkö. Näin ollen päivähoiton kasvattajat ovat vuorovaikutuksessa heidän kanssaan lapsen asioista. He ovat mukana myös lapsen henkilökohtaisen hoito- ja kasvatussuunnitelman teossa ja arvioinnissa. Lapsen sosiaalityöntekijät keskustelevat lapsen sijaishuoltopaikan kanssa myös päivähoitoon liittyvistä asioista. Pääasiassa sijaishuoltopaikalla on kuitenkin vastuu hoitaa lapsen asioita, joita lapsen biologiset vanhemmat eivät luonnollisesti sillä hetkellä hoida. (Adoptoitu tai sijoitettu lapsi Ylöjärven varhaiskasvatuksessa 2009, 25.) Tutkimustuloksista tulee ilmi samankaltaisia asioita. Sijaisperhe tai lastensuojeluyksikkö on pääasiassa yhteistyössä päivähoitopaikan kanssa. Avoimeen yhteistyöhön tulee panostaa, jotta kaikista asioista voidaan keskustella. Kasvattajat kokivatkin, että perhehoitajien tai lastensuojeluyksikön kanssa yhteistyö on usein helpompaa ja avoimempaa kuin niin sanotusti tavallisen perheen kanssa.

Lapsen huoltajalla on oikeus saada tietoa lapsen päivähoitosta sekä osallistua lapsen palaveriin. Sosiaalityöntekijän tai sijaishuoltopaikan tehtävänä on tiedottaa lapsen asioista lapsen huoltajille, mikäli he eivät palaveriin pääse osallistumaan. (Sijoitettu lapsi varhaiskasvatuksessa ja koulussa Orimattilassa 2015.) Adoptoitu tai sijoitettu lapsi Ylöjärven varhaiskasvatuksessa—oppaassa (2009, 24) tuodaan esille, että lapsen biologisten vanhempien toiveet tulee selvittää ja huomioida, kun lapselle järjestetään päivähoitoa. Tuloksista selvisi, että sijoitetun lapsen biologiset vanhemmat olivat hyvin vähän tekemisissä päivähoiton kanssa. Osa päivähoitopaikoista kutsui biologiset vanhemmat lapsen kasvatustilanteiden

hin tai päivähoitopaikan yhteisiin tapahtumiin, mutta harvoin vanhemmat paikalle kuitenkaan tulivat. Yhteistyötä biologisten vanhempien kanssa tulisi ehdottomasti kehittää. Tällöin he pysyisivät tilanteen tasalla lapsen kehityksestä ja mahdollisista haasteista.

Ahopalon (2011, 55) tekemässä tutkimuksessa tuli ilmi päivähoidon kasvattajien kokemus yhteistyöstä lastensuojelun kanssa. Yhteistyön todettiin rakoilevan, mutta toisaalta kasvattajilla ei ollut edes odotuksia yhteisestä päämäärästä. Päivähoidon työntekijät olivat epätietoisia, miten lastensuojelun työntekijät toimivat ja minkälaisia toimenpiteitä he voivat tehdä. Tutkimuksessa olleet kasvattajat toivoivat, että heitä perehdytettäisiin enemmän lastensuojeluun ja lisäksi päivähoidon perheille tuotaisiin tietoisuutta lastensuojelusta.

Omassa tutkimuksessani tuli esille samankaltaisia asioita. Lähes jokainen päivähoitopaikka teki yhteistyötä sosiaalityöntekijöiden kanssa jonkin verran, mutta tyytyväisyys yhteistyöhön oli hyvin vaihtelevaa. Moni kasvattaja koki, ettei päivähoito saa riittävästi tietoa lapsesta. Myös sosiaalityöntekijöiltä saatava tuki ja ohjaus koettiin hyvin puutteelliseksi. Voidaan päätellä, että sosiaalityöntekijöiden heikot resurssit ovat ehkä yhtenä syynä tähän. Toisaalta kuitenkin pitäisi ajatella lapsen etua, jolloin nämä asiat olisivat tärkeitä hoitaa. Huolestuttavaa oli, etteivät päivähoidon työntekijät olleet aina varmoja roolistaan mitkä tehtävät kuuluvat heille ja mitkä sosiaalityöntekijöille.

8.4 Henkilökunnan osaamisen haasteet

Yllättävänä teemana aineistosta nousi kasvattajien osaamisen haasteet. Osa kasvattajista oli saanut tietoa lastensuojelusta omassa koulutuksessaan, mutta työnantajalta ei riittävästi koulutusta ole ollut. Osalla oli koulutusta ollut lastensuojeluilmoituksen tekemisestä, mutta muuten ei lastensuojelua ollut käsitelty. Sijaishuollossa olevan lapsen hoitamisesta kasvattajat olivat saaneet tietoa kokemuksen kautta. Työnantajalta ei perehdytystä ole ollut. Tähän tulisi ehdottomasti tulevaisuudessa panostaa. Kuten tutkimuksen tuloksista tuli ilmi, vaatii sijaishuollossa oleva lapsi paljon erityistä tukea, yhteistyötä ja osaamista.

Aineistosta nousi esille myös työntekijöiden jaksamisen haasteet. Kasvattajat kokivat sijaishuollossa olevan lapsen hoitamisen kuormittavaksi. Lisäksi kyseessä olevan lapsen hoitamiseen kuuluu seikkoja, jotka saattavat aiheuttaa kasvattajille stressiä myös työajan ulkopuolella. Hyvä tiimi koettiin merkittäväksi tukijaksi, mutta esimerkiksi ammatillisesta työnohjauksesta olisi varmasti varhaiskasvattajille hyötyä.

9 POHDINTA

Tässä luvussa pohdin, millainen opinnäytetyöprosessi on kokonaisuudessaan ollut ja mitä ajatuksia työn tekeminen on minussa herättänyt. Tarkastelen myös sosionomi (AMK) osaamisen kompetensseja oman työni lähtökohdasta. Lopuksi pohdin, miten aiheitani voitaisiin jatkossa tutkia.

Mietin opinnäytetyöni aihetta pitkään jo alussa. Halusin mielenkiintoisen aiheen, jotta innostukseni ja mielenkiintoni säilyisi mahdollisimman pitkään työn eri vaiheissa. Aiheesta tulikin itselleni sydämenasia, jonka vuoksi työn tekeminen on ollut hyvin tunteikasta. Olen oppinut paljon laadullisen tutkimuksen tekemisestä, kirjoittamisesta, lastensuojelusta ja päivähoidosta sekä erityisesti itsestäni. Haastattelut olivat hyvin mieleenpainuvia ja niistä nousi esille seikkoja, joita pohdin paljon myös jälkepäin. Tulokset olivat pysäyttäviä ja jopa huolestuttavia. Vaikka aluksi aiheen pohtiminen ja rajaaminen oli haastavaa, olen ollut valintaani tyytyväinen ja aihe kiinnostaa minua edelleen.

Opinnäytetyön tekeminen on ollut minulle stressaavaa, koska olen tehnyt muita opiskeluja sekä töitä koko ajan samaan aikaan. Erilaisia tunnetiloja pettymyksestä ja surusta innostukseen ja iloon on ollut paljon. Aikatauluttaminen on ollut hyvin haastavaa, mutta olen oppinut sietämään keskeneräisyyttä ja sitä, että työtä tehdään eri osissa pala palalta. Yksin työtä tehdessä olen kaivannut välillä paria, jonka kanssa olisi voinut jakaa eri asioita mutta vertaistukea olen saanut onneksi muilta opiskelukavereiltani. Vaikka prosessi on ollut pitkä, koen sen kuitenkin hyvin antoisaksi ja koen löytäneeni itsestäni tutkijaminän.

Työni tuloksissa korostuu se, että sosionomeja (AMK) tarvitaan varhaiskasvatuksessa. Sosionomi (AMK) osaamisen kompetenssit ovat jaettu kuuteen eri osa-alueeseen: sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämisosaaminen sekä johtamisosaaminen. (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 15.4.2010.) Sosionomi (AMK) tehtävänä on edistää tasa-arvoa ja suvaitsevaisuutta sekä pyrkiä huono-osaisuuden ehkäisemiseen

yhteiskunnan, yhteisön ja yksilön näkökulmasta. Mielestäni näitä asioita on tärkeä huomioida jo päivähoitossa. Sosionomi (AMK) on avainasemassa edistämässä sijoitettujen lasten sekä heidän perheidensä hyvinvointia. Lisäksi sosionomi (AMK) osaa tavoitteellisesti tukea ja ohjata eri asiakasryhmiä, ymmärtää asiakkaan tarpeet, osaa tehdä palveluohjausta ja pystyy toimimaan moniammatillisissa työryhmissä sekä kykenee ottamaan huomioon jokaisen yksilön ainutkertaisuuden. (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 15.4.2010.) Mielestäni nämä ovat erittäin tärkeitä asioita sijaishuollossa olevien lasten kanssa töitä tehdessä.

Toivon, että tutkimuksestani on hyötyä päivähoidon kentällä. Lisäksi koen tutkimukseni tuottaneen tärkeää tietoa myös lastensuojelun sosiaalityöhön. Mielestäni tutkimus on onnistunut, vaikka koen, että olisin halunnut tuoda monesta asiasta vielä työhöni enemmän tietoa. Kuten jo aiemmin mainitsin, työn rajaaminen oli haastavaa. Tutkimuksessani nousi monia kehitettäviä asioita esille. Jatkotutkimus aiheestani voisi olla varhaiskasvattajien osaamisen kehittäminen lastensuojelussa. Vaikka tietoa on jonkin verran tuotu lastensuojelusta päivähoidon kentälle, on se silti puutteellista. Oman kokemukseni mukaan kasvattajia on perehdytetty juuri lastensuojeluilmoitusten tekemisestä, mutta koen tärkeäksi, että kasvattajilla olisi tietoa ja taitoa hoitaa myös sijoitettuja lapsia. Sijoitetut lapset saattavat olla hyvin erilaisista ja traumaattisista lähtökohdista, jonka vuoksi he tarvitsevat paljon tukea. Myös yhteistyö lapsen biologisten läheisten ja viranomaisten kanssa on tärkeä asia, jota ei tulisi unohtaa.

Uskon, että työskennellessämme päivähoitossa voimme vaikuttaa teoillamme ja tuellamme siihen, millainen aikuinen lapsesta kasvaa. Tulee siis muistaa, että jokainen lapsi on yhtä arvokas ja ainutlaatuinen.

LÄHTEET

- Adoptoitu tai sijoitettu lapsi Ylöjärven varhaiskasvatuksessa. 2009. [Verkkajulkaisu]. Ylöjärvi. [Viitattu 10.7.2016]. Saatavana: http://www.ylojarvi.fi/site/assets/files/5789/adoptoitu_tai_sijoitettu_lapsi_ylojarvi_varhaiskasvatuksessa_2009.pdf
- Ahopalo, J. 2011. Päivähoidon työntekijän lasta koskevan huolen käsittely osana ennaltaehkäisevää lastensuojelua. [Verkkajulkaisu]. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden laitos. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Pro gradu –tutkielma. [Viitattu: 7.1.2016]. Saatavana: http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn:fi:uef-20110390/urn_nbn:fi:uef-20110390.pdf
- Ammatilliset perhekodit. 23.9.2015. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu: 8.10.2015]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/ammattilliset-perhekodit>
- Aro-Salonen, M. 2014. Normaalialue nuoren elämää: Lapsen etu pitkäaikaisen sijaishuollon tavoitteina ja ratkaisuin. [Verkkajulkaisu]. Tampere: Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Sosiaalityön ammatillinen lisensiaatintutkimus. Marginalisaatiokysymysten erikoisala. [Viitattu: 1.11.2016]. Saatavana: <http://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=ef4123ce-b74c-405c-a083-aa01244f27f5>
- Bardy, M. 2004. Lasten auttaminen lastensuojelussa. Teoksessa: A, Puonti, T, Saarnio & A, Hujala. (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi, 192–201.
- Cacciatore, R., Riihonen, R. & Tuukkanen, K. 2013. Ammatillainen lasten tunteiden tulkkinä. Teoksessa: M. Oulasmaa & R. Riihonen (toim.) Ammatilliskasvattajan kielletyt tunteet. Helsinki: Väestöliitto, 21–32.
- Heino, T., Hyry, S., Ikäheimo, S., Kuronen, M. & Rajala, R. 2016. Lasten kodin ulkopuolelle sijoittamisen syyt, taustat, palvelut ja kustannukset: Huostahankkeen (2014–2015) päätulokset. [Verkkajulkaisu]. Tampere: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Raportti 3/16. [Viitattu 20.9.2016]. Saatavana: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130536/URN_ISBN_978-952-302-644-5.pdf?sequence=1
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

- Huostaanotto. 2015. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu: 23.11.2015]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto>
- Hurme, K. & Kyllönen, T. 2014. Turvassa!: Vahvista lapsen turvallisuuden tunnetta ja varaudu vaaratilanteisiin. Jyväskylä: PS-kustannus
- Hyytinen, R. 2013. Avoimuutta ja yhteyksiä – kotimainen adoptio muutoksessa: Kohtaaminen-kotimaisen adoption kehittämishanke 2010–2013. [Verkköjulkaisu]. Helsinki: Pelastakaa Lapset ry. [Viitattu: 24.1.2016]. Saatavana: <http://pelastakaalapsset-fi-bin.directo.fi/@Bin/1cc50daf3527b15144f61180562c002f/1453649463/application/pdf/1568954/Avoimuutta%20ja%20yhteyksi%C3%A4%20%13%20kotimainen%20adoptio%20muutoksessa.pdf>
- Hänninen, S. 2016. Rakasta, kärsi ja uskalla: ryhdyin sijaisäidiksi. Helsinki: Kirjapaja.
- Jäppinen, S. 2012. Avoin adoptio: Systemaattinen kirjallisuuskatsaus kansainvälisestä tutkimuksesta. [Verkköjulkaisu]. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Pro Gradu – tutkielma. [Viitattu: 24.1.2016]. Saatavana: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/37394/URN:NBN:fi:juu-201202171201.pdf?sequence=1>
- Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.
- Kalland, M. 2011. Varhaislapsuuden tunnesiteet ja sijoitettu lapsi. Teoksessa: J. Sinkkonen & M. Kalland (toim.) Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOYpro Oy, 208–209.
- Kalland, M., Sinkkonen J., Gissler, M., Meriläinen, J., Siimes, MA. 2006. Maternal smoking behavior, background and neonatal health in Finnish children subsequently placed in foster care. *Child Abuse & Neglect* (30), 1037–1047.
- Kanninen, K. & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut: Turva ja tunteen lapsen silmin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Ketola, J. 2008. Perhehoito ennen ja nyt: perhehoito nykyisin. Teoksessa: J. Ketola (toim.) Sijoita perheeseen: Perhehoito inhimillisenä ja taloudellisenä vaihtoehtona. Jyväskylä: PS-kustannus, 22–24.
- Kiireellinen sijoitus. 2015. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu: 23.11.2015]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/kiireellinen-sijoitus>
- Koivula, R. 2016. Päihdeperheessä kasvaneet. *Vastuullamme*. (1), 21.

L 30.12.2010/1380 Lastensuojelulaki.

L 30.12.2013/1271 Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta.

L 30.12.2014/1302 Lastensuojelulaki.

L. 12.2.2010/88 Lastensuojelulaki.

L. 13.4.2007/417 Lastensuojelulaki.

L. 28.12.2012/909 Varhaiskasvatustilaki.

L. 8.5.2015/580 Varhaiskasvatustilaki.

Lastensuojelu. 2014. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Tilastoraportti. [Viitattu 20.12.2015]. Saatavana: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129537/Tr25_15.pdf?sequence=1

Lastensuojelun perusta. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Lastensuojelun keskusliitto. [Viitattu 22.10.2015]. Saatavana: <http://www.lastensuojelu.info/sf/lastensuojelun-perusta.html>

Luoto, T. 2010. Sosiaalityöntekijän ja sijaishuollon työntekijöiden välinen yhteistyö. [Verkkajulkaisu]. Tampere: Sosiaalityön tutkimuksen laitos. Sosiaalityön pro gradu-tutkielma. [Viitattu: 1.11.2016]. Saatavana: <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/81463/gradu04210.pdf?sequence=1>

Löhönen, S-T. 2014. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten kouluasuutuminen: Systemaattinen kirjallisuuskatsaus. [Verkkajulkaisu]. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Erityispedagogiikan pro gradu-tutkielma. Pesäpuu ry. Tutkimuksia 1/2014. [Viitattu 1.11.2016] Saatavana: <http://sijoitettulapsikoulussa.fi/wp-content/uploads/2014/04/Kirjallisuuskatsaus-kodin-ulkopuolelle-sijoitettujen-lasten-ja-nuorten-kouluasuutuminen.pdf>

Marklund, K., Andershed A-K., Andershed, H., Kalland, M., Kouvonen, P., Ogden, T., Hjort Oldrup, H., Sundell, K., Simic, N. & Söderström, E. 2012. Nordens barn: Tidiga insatser för barn och familjer. [Verkkajulkaisu]. Stockholm: Nordens Välfärdscenter. [Viitattu: 10.11.2016]. Saatavana: <http://www.nordicwelfare.org/PageFiles/415/Inspirationsh%C3%A4ften/1%20Tidiga%20insatser%20enk.pdf>

Miksi perhehoitajia tarvitaan. 2015. [Verkkosivu]. Perhehoitokumppanit Suomessa. [Viitattu 25.9.2015]. Saatavana: <http://www.perhehoitokumppanit.fi/perhehoito/miksi-perhehoitajia-tarvitaan/>

- Mitä perhehoitaja tekee. 2015. [Verkkosivu]. Perhehoitokumppanit Suomessa. [Viitattu 27.9.2015]. Saatavana: <http://www.perhehoitokumppanit.fi/perhehoito/mita-perhehoitaja-tekee/>
- Parsons, T. 2003. [Verkkosivu]. AllPsych Journal. [Viitattu: 10.11.2016]. Saatavana: <http://allpsych.com/journal/alcoholism/>
- Perhehoitotoiminta. 2015. [Verkkosivu]. Pelastakaa lapset ry. [Viitattu 22.8.2015]. Saatavana: <http://www.pelastakaa lapset.fi/toiminta/lastensuojelutyo/perhehoitotoiminta/>
- Pitkänen, M. 2015. Sijaishuollon tehtävä on selkiytettävä ja toimintaedellytykset turvattava. [Verkkosivu]. Lastensuojelun Keskusliitto. [Viitattu: 5.1.2016]. Saatavana: <https://www.lskl.fi/teemat/lastensuojelu/sijaishuollon-tehtava-on-selkiytettava-ja-toimintaedellytykset-turvattava/>
- Pösö, T. 2004. Kasvatustyö sijaishuollossa. Teoksessa: A. Puonti, T. Saarnio & A. Hujala (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi, 203.
- Pösö, T. 2015. Adoptio ja perhehoito. Teoksessa: J. Sinkkonen & K. Tervonen-Arnkil (toim.) Lapsi uusissa oloissa: Tietoa sijaishuollosta ja adoptiosta. Helsinki: Duodecim, 17.
- Rusanen, E. 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Porvoo: Finn Lectura.
- Räty, L., Väliavaara, C., Mäntymaa, S.-M., Saksola, M. & Pirttimaa, R. 2014. Perhehoitoon sijoitettu lapsi koulussa: Lapsen psykologisen ja pedagogisen alkukartoituksen tulokset. [Verkkójulkaisu]. Jyväskylä: Pesäpuu ry. [Viitattu: 22.12.2015]. Saatavana: http://www.emmaelias.fi/images/uploads/aineistopankki/sisukasRaportti_web-2.pdf
- Saarsalmi, O. 2008. Päivähoidon turvallisuussuunnittelu. [Verkkójulkaisu]. Helsinki: Gummerus. Sosiaali- ja terveysministeriö ja Stakes. Oppaita 71. [Viitattu: 2.11.2016]. Saatavana: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/111533/URN%3ANBN%3Afi-fe201504226169.pdf?sequence=1>
- Saastamoinen, K. 2010. Lapsen asema sijaishuollossa: käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita.
- Salminen, E. & Tynnenen, K. 2011. Omahoitajana päiväkodissa: Omahoitajuus pedagogisena työmenetelmänä. Saarijärvi: Pedatieto Oy
- Sijaishuollon muodot. 2015. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL). [Viitattu: 8.10.2015]. Saatavana:

<https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot>

- Sijoitettu lapsi varhaiskasvatuksessa ja koulussa Orimattilassa. 2015. [Verkkojulkaisu]. Orimattila: Orimattilan perusopetuspalvelut 2015. [Viitattu: 26.1.2016]. Saatavana: <https://peda.net/orimattila/peruskoulut/slk/slk/slt/e2:file/download/3809fbab1275924fbae9a5cc6b80199334e2b78e/Esitys%2024.11.2015.pdf>
- Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Helsinki: WSOY
- Sinkkonen, J. 2015. Mitä tulisi ottaa huomioon lasta sijoitettaessa. Teoksessa: J. Sinkkonen & K. Tervonen-Arnkil (toim.) Lapsi uusissa oloissa: Tietoa sijaishuollosta ja adoptiosta. Helsinki: Duodecim, 127–156.
- Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto. 2010. Esitys sosionomi (AMK) – tutkinnon kompetensseista. 15.4.2010. [Viitattu: 4.11.2016]. Saatavana: <http://intra.seamk.fi/loader.aspx?id=a938e780-8e09-4547-9b17-b03a08cad9b4>
- Taskinen, S. 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Teemoittelu. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Kajaani: Kajaanin ammattikorkeakoulu. [Viitattu 30.10.2016]. Saatavana: <http://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Laadullisen-analyysi-ja-tulkinta/teemoittelu>
- Thomson-Salo, F. 2005. You and your baby. [Verkkojulkaisu]. London: Karnac Books. [Viitattu: 17.11.2016]. Saatavana EBSCO ACADEMIC SEARCH ELITE-tietokannasta: vaatii käyttöoikeuden.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tuovila, P. 2008. Menestykset ja lapsen kehitys. Teoksessa: J. Ketola (toim.) Menestyksistä mahdollisuuksiin: Perhehoitoa lasten ja vanhemmuuden tueksi. Jyväskylä: PS-kustannus, 32–46.
- Valvotut tapaamiset. 2016. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu: 30.10.2016]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/lapsen-asema-erotilanteessa/valvotut-tapaamiset>
- Varhaiskasvatus vuoteen 2020. 2008. Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportti. [Veikkojulkaisu]. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. [Viitattu 25.11.2015]. Saatavana:

<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/113634/Selv200772.pdf?sequence=1>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. [Verkkajulkaisu]. Stakes, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus ja kehittämiskeskus. Saarijärvi: Gummerus kirjapaino Oy. Oppaita 56. [Viitattu: 22.1.2016]. Saatavana: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>

Virtanen, A. 2015. Syyttä, suotta vai liian myöhään: Huostaanottojen institutionaalinen raja, syyt ja lasten sijoitushistoria. [Verkkajulkaisu]. Pori: Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Sosiaalityön pro gradu-tutkielma. [Viitattu:3.1.2016]. Saatavana: <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/97263/GRADU-1433322985.pdf?sequence=1>

LIITTEET

Liite 1: Teemahaastattelurunko

LIITE 1 Teemahaastattelurunko**Haastattelurunko****Taustatiedot**

Koulutus:

Työvuodet alalla:

Oletko kohdannut urasi aikana päivähoitossa olevia sijoitettuja lapsia yksittäisiä vai useampia? Minkä ikäisiä lapset ovat olleet?

Haastattelukysymykset**Teema 1. Sijaishuollossa olevan lapsen hyvinvointi päivähoitossa**

- Mitä päivähoitolla tavoitellaan biologisten vanhempien kanssa asuvan lapsen kohdalla sekä mitä sijaishuollossa olevan lapsen kohdalla?
- Mitä ajattelet lapsen hyvinvoinnista päivähoitossa?
- Kuinka lapsen hyvinvointi pyritään turvaamaan päivähoitossa, ja erityisesti sijaishuollossa olevan lapsen? Miten lapsen muuttuvat tilanteet näkyvät päivähoiton arjessa (esim. tapaamiset biologisten sukulaisten kanssa)?
- Miten lasta tuetaan päivähoitossa?

Teema 2. Kasvatuskumppanuus

- Millaisia piirteitä kasvatuskumppanuuteen sisältyy, kun kyseessä on sijoitettu lapsi?
- Mikä on eri tahojen rooli kasvatuskumppanuudessa ja yhteistyössä?
- Osallistuttko lasta koskeviin verkostopalavereihin? Kuinka tarpeelliseksi koette ne päivähoiton kannalta?

Teema 3. Turvallisuus ja lapsen turvallisuuden tunne päivähoitossa

- Miten sijaishuollossa oleva lapsi kokee mielestäsi turvallisuuden päivähoitossa? Miten taattua turvallisuus on sekä lasten, että kasvattajien kohdalla?
- Millainen kiintymyssuhde lapsella on kasvattajiin ja millaisia tunne-elämän ongelmia tai kiintymyssuhdehäiriöitä lapsella on?

Teema 4. Varhaiskasvattajien tieto lastensuojelusta

- Millaisen perehdytyksen olet saanut sijaishuollossa olevan lapsen hoitoon?
- Miten koet varhaiskasvattajien tiedon lastensuojelusta sekä sijaishuollossa olevista lapsista ja heidän hoidosta?
- Mikä olisi mielestäsi sijoitetulle lapselle sopivin sijaishuoltoipaikka? Entä päivähoitoipaikka?